

*Själv censurerande konst i Polen
Gror populismen i landets regioner?
Dråplig drift med genikulten*

NR: 2-2018

SCEN & FILM

Teaterförbundets tidning

*Franska filmare
kräver könskvotering*

*Deklarationstips
för dubbelt boende*

*Politiskt på
landets scener i vår*

Stort engagemang inför stämman

DEN SENASTE TIDEN har jag blivit kontaktad av flera journalister som vill ställa frågor om vår jämställdhets- och vår mångfaldscheck som Teaterförbundet för scen och film tagit fram tillsammans med vår motpart för landets scenkonstinstitutioner, arbetsgivarorganisationen Svensk Scenkonst.

Troligen har intresset vaknat efter några artiklar bland annat i Borås Tidning och Svenska Dagbladet. Artiklarna har inte varit positiva utan de har ifrågasatt (stönat över) användningen och syftet. Tråkigt, tycker jag, som vet hur många som använt och uppskattat dessa verktyg för att initiera ett samtal om den egna arbetsplatsens arbete med jämställdhet och mångfald.

Som allt vårt arbete är detta ett uppdrag från våra medlemmar. Till riksstämman 2010 kunde vi presentera vår jämställdhetscheck (reviderad 2012) och 2014 vår mångfaldscheck. Checken för jämställdhet finns även för filmsidan och är också översatt till engelska efter stort intresse från våra internationella artistförbund. Checkerna kan användas av alla på arbetsplatsen i samtal med chef och konstnärlig ledning. Inför en repertoarläggning eller som underlag vid en utvärdering av året som gått.

I våra branscher har vi ett särskilt ansvar för vilkas och vems historier vi berättar på scenen och i filmen. Självklart är det av största värde att vara medveten om våra konstnärliga val. "Exkludera omedvetet" är väldigt lätt hänt. Jag föredrar att kunna "inkludera medvetet".

Att vi satt fokus på jämställdhet och mångfald på scenen och på filmen betyder inte att vi på samma sätt diskuterat den tystnads-kultur och de trakasserier som antligen kommit upp till ytan, genom metoo-rörelsen. Vi har haft bättre koll på vad som skedde på scengolvet, än vad som skedde "i kulissen". Det tar vi ansvar för att ändra på nu. Om vi inte har en arbetsmiljö fri från kränkningar och trakasserier och inte lyckas motverka den tystnads-kultur som fortfarande existerar på våra arbetsplatser, så är det svårt att uppnå andra goda resultat när det gäller villkor och även konstnärlig kvalitet.

Snart är det dags för Teaterförbundets riksstämma 2018, vårt högsta beslutande organ som infaller den 9-11 juni. Några måna-

der kvar men erfarenheten säger mig att tiden går fort. Förberedelserna pågår för fullt på vårt kansli. Vi kommer att välkomna ett hundratal ombud för alla våra olika yrkes- och lokalavdelningar och regionråd. Riksstämmans uppgift är att staka ut de kommande fyra årens verksamhet för förbundet och välja en styrelse som ska ta ansvar för att besluten följs.

Motionstiden har gått ut, och glädjande nog har vi fått många motioner från avdelningar och enskilda medlemmar. Det tyder på engagemang och intresse.

Flera av motionerna innehåller naturligtvis förslag på fortsatt arbete när det gäller jämställdhets- och mångfaldsfrågorna. Även fortsatt fokus på arbete mot diskriminering i alla dess former.

DET ÄR STOR BREDD på frågorna som det motioneras om. Flera avdelningar önskar ett namnbyte för att tydligare visa att vi är ett förbund för både scenkonst och film/media. Kanske är vi mogna för detta nu? Teaterförbundets namn är väl inarbetat, vi bildades ju redan 1894, men har med tiden blivit missvisande.

Frågor om organisation, rekrytering, royalty, anställningsformer, praktikanter finns också med i motionslistan, liksom artistkatalogens användning och fortsatt och stärkt arbete vad gäller de sociala trygghetssystemen i relation till alla frilansare. På stämman kommer ombuden att få möjlighet att i diskussionsforum samtala om detta och sedan kunna fatta bra och vägledande beslut inför de kommande åren.

ANNA CARLSON
ORDFÖRANDE

PÅ OMSLAGET: **LOUISE LÖWENBERG I DEN STÖRSTE**
FOTO: **MAI NESTOR**

Scen & Film – Teaterförbundets Tidning

Utkommer med sju nummer per år och sänds utan särskild beställning kostnadsfritt till Teaterförbundets medlemmar.
Prenumerationspris: 350 kronor/år.

Ansvarig utgivare: **Mika Romanus**. Chefredaktör: **Magdalena Boman**.

Layout: **Magdalena Boman**.

Grafisk form: **Mu ab**

Återkommande medarbetare: **Ylva Lagercrantz Spindler, Gert Lundstedt, Kristian Pohl**.

Redaktionskommitté: **Åse Axberg, Jörgen Bergmark, Måns Clausen, Eleonor Fahlén, Amy Fee, Bengt Fröderberg, Minna Krook, Shebly Niavarani, Julia Reinhard, Mika Romanus, Martyna Lisowska**.

scen & film gör fördjupande reportage och intervjuer med personer verksamma inom scen- och filmområdet. Tidningen bevakar aktuella frågor av facklig, konstnärlig, kultur- och arbetsmarknadspolitisk natur.

Postadress: Teaterförbundet, Box 127 10, 112 94 Stockholm.

e-post: magdalena@mboman.se, magdalena.boman@teaterforbundet.se

Besöksadress: Kaplansbacken 2A.

Telefon: 08-441 13 00. Fax: 08-653 95 07. Redaktion: 070-664 55 59.

Annonser: **SB-Media AB**, Alex Simonsson Tel: 08-545 160 63.

e-post: alex@sb-media.se

Tryck: **DanagårdLitho**, Ödeshög 2018.

Repro: **Cicero Tryck och media**.

ISSN 2001-5518

Scen & film är medlem i Sveriges Tidskrifter

Pdf på tidningen finns även på TFs hemsida: www.teaterforbundet.se

7

13

18

30

Innehåll nr 2-2018

4 MÅNADENS BILD

Dansare: Elin Hallgren.

7 FOLK OCH KULTUR I ESKILSTUNA

När startskottet för det breda samtalet går är Teaterförbundet på plats.

10 REGIONAL KULTURPOLITIK

Gror populismen i riket? David Karlsson har rest runt i regionerna.

13 POLITISKT PÅ LANDETS SCENER

Scen & film gör ett svep över Sveriges scener.

18 GENIKULTEN NAGELFARS

Samtal om strukturerna bakom det manliga geniet.

22 KERSTIN SUNDBERG TAR UPPDRAGET MED KYLIGT LUGN

Skyddsombudet vid inspelningen av *Andra åket* har is i magen.

24 POLEN – SJÄLVCENSUR OCH KONSERVATIV REVOLUTION

29 KRÖNIKA: JON LINDSTRÖM

Regissörens huvudlösa handlingar under inspelning.

30 ARTISTKLUBBAR VILL MOTARBETA KRÄNKNINGAR

Unikt samarbete mellan klubbarna på Dramaten och Kulturhuset Stadsteatern.

Nästa nummer kommer den 11 maj

Presstopp den 20 april

7 Minna Krook under Upprop för den fria scenkonsten i Eskilstuna.
Foto: Magdalena Boman.

13 Affischbild till föreställningen *Sång till Välfärden*.
Foto: Patriez van der Wens.

18 Eva Johansson som Micke i *Den störste*.
Foto: Mai Nestor.

30 Artistklubbar i samarbete.
På bild: Andreas T Olsson och Robert Fux. Foto: Ulf Huett.

Den perfekta balansens

Namn: Elin Hallgren.

Ålder: 33 år.

Yrke: Dansare.

Det bästa med ditt yrke: Att befinna mig i full närvaro på scenen och möta publiken i det.

Aktuell i: Turnerar för tillfället runt med två dansföreställningar för barn och unga av koreografen Claire Parsons: *Gräs* och *And then... och sen*.

Kulturupplevelse som inspirerar: *Mamman*, av Åsa Lindholm, uppförd på Tribunalen.

BARA NÅGRA CENTIMETER av gungstolen är i kontakt med golvet. En konstnär i perfekt balans. Fotografen Richard Haughton har fångat en oförutsägbar böljande rörelse, vådlig eller inte?

Bilden är ur en föreställning som på svenska hette *Avgrundens väktare* eller på franska *La Viellée des Abysses*, i regi av Chaplins barnbarn James Thierrée. Elin Hallgren såg gästspelet 2006 på Orientteatern när gick hon dansutbildningen på Balettakademien.

– Föreställningen gjorde ett outplånligt intryck på mig. Den var så fantasifull och samtidigt absurd. Mixen mellan cirkus, dans, opera och skådespeleri var fantastisk. Som publik klev du in i en knasig mörk värld som innehöll så många dimensioner. Den gav mig en riktning och idéer om hur jag ville använda min dans, jag lockas av det där mörka och konstiga. Den oförklarliga närheten till underjorden.

För Elin Hallgren, som gärna låter sig inspireras av John Bauers mystiska bildvärld, gick detta allkonstverk rakt in i magen med sin visuella närhet till underjorden och med dörrarna öppna mot det oförklarliga.

– Scenografin var så maffig, personerna flöt in och ut i i vardagliga situationer, in i parallella drömvärldar och transformationer. Jag bara tänkte, i det här känsloläget vill jag befinna mig.

När tillfälle ges försöker hon följa den linjen i sitt eget konstnärskap. Kanske rymmer känslan av att vara nära det oförklarliga en längtan tillbaks till farföräldrarnas ensliga torp intill ett skogsparti utanför Gävle, eller morföräldrarnas sommarställe där träd och natur böljade suggestivt och mystiskt för ett barn uppvuxet i villa i Norrköping.

mystik

Satsa på lön istället för fakturering

Har du fått uppdrag hos en mindre arbetsgivare som vill betala mot faktura? Om du inte har företag eller F-skattsedel kan Teaterförbundets faktureringservice vara en lösning. Men det finns fallor.

ANTALET SÅ KALLADE egenanställda, det vill säga personer som utför arbete på uppdrag utan att ha företag, har ökat snabbt de senaste åren. I och med det har även företag, som ansvarar för kunden/uppdragsgivaren, blivit allt fler.

Faktureringsbolagen tar betalt för den administration som ett uppdrag kräver. TF:s Servicebolag har i nära 20 år haft en faktureringservice och i dagsläget ligger administrationsavgiften på fem procent.

De medlemmar som vänder sig till förbundets faktureringservice har vanligtvis kortare uppdrag åt uppdragsgivare som är mindre företag, skolor, kommuner men ibland också myndigheter och stora företag.

Teaterförbundet för scen och film uppmanar medlemmarna först och främst att försöka få uppdragsgivarna att betala ut lön även om uppdraget är tidsbegränsat.

– En arbetsgivare med kollektivavtal står för sociala avgifter, semesterersättning, försäkringar och tjänstepension. Om du går på faktura måste du själv administrera och betala det här. Många medlemmar blir förvånade över hur lite pengar det blir kvar i slutändan på ett fakturerat belopp, säger Henrik Björnklin, jurist och ombudsman på Teaterförbundet för scen och film.

Han uppmanar också alla medlemmar att ta kontakt med a-kassan innan ett faktureringsuppdrag accepteras.

– Det finns en risk att a-kassan bedömer

att du är självständig uppdragstagare och då har du inte rätt till ersättning vid arbetslöshet, förtydligar Henrik Björnklin.

En annan vanlig fallgröp för egenanställda är uppdrag åt ideella föreningar.

– Det är tyvärr vanligt att uppdragsgivaren förväntar sig att uppdraget ska vara momsfrött. Men en faktureringsfirma är tvungen att alltid debitera 25 procent i moms. I värsta fall kan du åka på att betala momsen själv, säger han.

De senaste fyra åren har TF:s faktureringservice utfört cirka 400 uppdrag årligen.

GERTRUD DAHLBERG

Har du frågor? Vänd dig till medlemsrådgivningen hos Teaterförbundet för scen och film.

Så mycket får du ut

Fakturabelopp, exklusive moms: 5 000 kr

Administrativ avgift: 5 procent = 250 kr

Sociala avgifter: 31,42 procent
+ pension/försäkringar 5,91 procent
= 1 291 kr

Före skatt (bruttolön) = 3 459 kr

Lön efter skatt 30 procent = 2 421 kr

Har du använt dig av Teaterförbundets rådgivning?

Svara **Ja** eller **Nej** på:
www.teaterforbundet.se

BAROMETERN

Har du använt dig av Teaterförbundets rådgivning senaste året?

"Ja, det är bra att vassa argumenten, ofta gäller det upphovsrättsfrågor"

Mette af Klint, operasångare:

– Ja, det har jag gjort. Det gällde en fråga om vad som ska ingå eller inte i anställningskontraktet. Ofta försöker arbetsgivaren skriva bort upphovsrätten, och då kan det vara bra att få råd från förbundet. Det är viktigt att veta vad man ska säga och varför. Att vassa argumenten. Många sångare har svårt att be utomstående om hjälp. Jag vet inte om det handlar om att sångare ofta har agenter eller inte. Det vore bra om fler sångare skickade in sina kontrakt till förbundet. Det skulle vara till stor nytta för många och leda till bättre villkor för yrkeskåren som helhet.

"Ja, det gav bra resultat båda gångerna jag ringde"

Cais-Marie Björnlod, maskör:

– Ja, den ena gången handlade det om en så kallad intermittent anställning där arbetsgivaren kan ringa in den anställda på kort varsel, och även avboka med kort varsel. Jag blev upprörd över den anställningsformen och fick från rådgivningen reda på att maskpersonal inte anställs under sådana villkor. Det gav resultat. Andra gången handlade det om upphovsrätt till en mask jag hade gjort åt en artist, det ledde i slutändan till att vi två delade på upphovsrätten.

"Nej, har bara varit medlem i ett år och arbetat med bra produktioner"

Kathleen Farman, SAD, koordinator inom film:

– Nej, det har jag inte gjort. Däremot har jag ställt frågor när Teaterförbundets regionala skyddsombud besökt vår inspelning. Jag har varit på en bra produktion under det år jag varit medlem. Men det känns tryggt att kunna få sitt kontrakt granskat av facket och att få möjlighet att ställa frågor om sådant kollegor inte pratar om.

Fråga i förra numret:

Använde du fakturerings-tjänster förra året?

Ja 59 %

Nej 41 %

Nytt upprop under Folk och kultur

Under fyra dagar i februari pågick Folk och kultur i Eskilstuna – ett kulturpolitiskt konvent vars övergripande syfte är att få igång det breda kultursamtalet. Teaterförbundet var på plats.

Dansaren Ulrika Fernquist var en av talarna under minglet i Eskilstuna.

Magdalena Boman

FOLK OCH KULTUR, som ska bli ett återkommande konvent, hade i år för avsikt att sätta kulturpolitiken på agendan inför valrörelsen 2018. Under Folk och kultur gjordes ett nytt upprop för den fria scenkonsten för att sätta fokus på de fem krav som Teaterförbundet för scen och film formulerat gemensamt med Teatercentrum och Danscentrum.

Även det feministiska nätverket Sparq inom musikalartistavdelningen var på plats och höll en musikalskola inför deltagarna på seminariet. Fortfarande ägnar sig musikalscenerna åt att sätta upp kassakor från 1950-talets USA – en tid då det var straffbart att vara hbtq-person och då svarta och vita inte hade samma rättigheter – där kvinnor ofta uppträder avklätt och framställs som glädjeflickor eller vap.

Med hjälp av ett Bechdeltest visade Sparq hur våra mest spelade musikalger ger prov på en ojämförbar bransch där en övervä-

gande andel roller är skrivna för män. Sparq har också klockat soloartisters tid på scen. Även om titelrollen bärs av en kvinna så får männen mer tid på scen.

– Det här är en demokratifråga. Om det inte finns tillräckligt med roller för kvinnor i musikalbranschen, syns det i lönekuvertet och i förlängningen på deras pension. Uppsättningarna speglar inte vår samtid. Istället gestaltas förlegade könsroller, vilket skapar en jargong bakom scen. Det påverkar vår arbetsmiljö, något vi sett genom uppropen #metoo och #tystnadtagning, sa Sofia Södergård. Generellt saknas också mångfald på våra musikalscener.

MAGDALENA BOMAN

Så blir musikalscenen mer jämställd

Sparq listar en massa tips och idéer om hur musikalscenen ska bli mer jämställd, läs mer på deras hemsida: www.varahistorier.se

Större samverkan kring kulturen krävs

– Jag älskar vårt trygghetssystem, men hatar att vara en del av det. Det sa skådespelaren Kajsa Ekström vid ett seminarium på Folk och kultur i Eskilstuna. På så sätt gav hon en bild av hur komplicerat det är för kulturskapare att tillhöra socialförsäkringssystemet.

KAJSA EKSTRÖM VAR tillsammans med producenten Johan Seth från Oberoende filmars förbund, Off, inbjuden till konventet i Eskilstuna. Till seminariet, arrangerat av Konstnärliga och litterära yrkesutövaras samarbetsnämnd, Klys och Arbetsförmedlingen Kultur Media, var även tre politiker inbjudna: Raimo Pärssinen (S), ordförande för arbetsmarknadsutskottet, Rossana Dinamarca (V), ledamot i socialförsäkringsutskottet, och Olof Lavesson (M), ordförande i kulturutskottet, för att föra ett samtal om den komplexa kulturarbetsmarknaden.

Kajsa Ekström redogjorde för hur hon som frilansande skådespelare tvingades snirkla sig igenom ett snårigt a-kassesys-

tem med krav på arbetsgivarintyg från korta anställningar, omräkningstabeller, och att ständigt vara på resande fot utan några egentliga semesterledigheter. Producenten Johan Seth beskrev det kontraproduktiva i att vara företagare och samtidigt tillhöra ett trygghetssystem.

Folk och kultur ska synliggöra kulturens betydelse i samhällsutvecklingen. En idé med konventet är att tydligare koppla ihop kulturen med andra politikerområden.

– Kultur är inget man talar om i andra utskott än i kulturutskottet. Det är egentligen märkligt, så behandlas inte andra arbetsområden, sa Rossana Dinamarca (V).

Även Olof Lavesson (M) påpekade att

han var oändligt trött på att kulturutskottet ska lösa allt som rör kulturen, även frågor som deras utskott inte kan påverka. För första gången stod också ordföranden i arbetsmarknadsutskottet, Raimo Pärssinen (S), på en scen inför kulturarbetare.

– Det är mycket stuprörspolitik i våra olika utskott. Det är bra att konventet slår ihop de olika politikerområdena, sa Raimo Pärssinen.

MAGDALENA BOMAN

Bakom Folk och kultur står 66 musik-, dans- och teaterinstitutioner (Regional musik i Sverige, Länsteatrarna i Sverige, Läns museernas Samarbetsråd).

Styrd kultur, redan verklighet?

Harold Pinters kortpjäs *Presskonferensen* spelades samtidigt i 23 städer i en manifestation för att få kulturen på politiska agendan. I Stockholm också med en efterföljande debatt på Kulturhuset.

PINTERS DRASTISKA SATIR över ett samhälle där kulturen kontrolleras och styrs uppifrån följdes av ett samtal på Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm mellan dramatikern Gertrud Larsson, fotokonstnären Elisabeth Ohlson Wallin, journalisten Ola Wong, författaren Cecilia Hansson samt Lars Amréus, generaldirektör för Riksantikvarieämbetet.

Högerkonservativa krafter får fäste i allt fler länder och moderatorn Thord Eriksson undrade vad det betyder om ett parti som Sverigedemokraterna får större inflytande i samband med valet i höst?

– Vi ser en glidning i språket när det gäller främlingsfientlighet och invandrarkritiska åsikter. Språkliga förändringar ska man vara vaksam på, sa Cecilia Hansson.

Journalisten Ola Wong hävdade att vår kulturpolitik redan är styrd.

– Kulturen ska tjäna samhällsbygget, det har vi sett i årtionden i Sverige. Det finns förstas gradskillnader jämfört med länder som Kina, Ryssland och Turkiet.

Gertrud Larsson oroades över vad räds-la leder till och en kultur som drabbas av själv censur. Det handlar inte bara om SD, utan debattklimatet i stort, menade hon, och exemplifierade med sin egen pjäs på Riksteatern som lades ned utifrån oro för antirasistiska drev.

– Är det farligt att folk tycker olika? Rädslan spelar SD i händerna, den är kontraproduktivt, menade Gertrud Larsson.

Står vi inte upp för grundläggande principer? Är Sverige för litet? Vad beror ängsligheten på? undrade Thord Eriksson.

Harold Pinters kortpjäs *Presskonferensen*, spelades på 23 ställen i Sverige, i Stockholm med Robert Fux och Ann Petrén. Idé och regi: Anna Sjövall och Teater Halland.

Magdalena Boman

HALLÅ DÄR...

"Trappan kan bli ett nationellt projekt"

Hallå där Peter Hiltunen, verksamhetschef för Kulturakademien Trappan i Göteborg. Vad har ni på gång?

– Just nu är vi mitt uppe i ett projekt som undersöker möjligheterna till hur vi kan bli rikstäckande. Visionen är att Kulturakademien Trappan ska vara Sveriges

resurscentrum för kompetensförsörjning och kompetensutveckling för verksamheter och individer inom scenkonst, musik, film och tv. För närvarande tittar vi på olika finansieringsmodeller. Vi beräknar att kunna presentera ett förslag i maj.

Kan du beskriva hur den nationella kompetensutvecklingen kan komma att se ut?

– Vi på Kulturakademien Trappan är

unika på det vi gör eftersom vi branschanpassar kompetensutvecklingen. Dessutom har vi många bra samarbeten. Det här vill vi sprida i resten av landet. För närvarande ligger fokus på hur vi ska kunna förmedla kompetens digitalt. Om några år hoppas jag att det kommer att finnas ett stort digitalt kompetensbibliotek som alla kan ta del av. Min vision är att vi ska bli ledande i Europa på detta.

Kommer Kulturakademien Trappan att finnas i hela landet?

– Vi undersöker detta nu. Det kommer sannolikt att gå i etapper. Vi startar digitalt och har kanske en person på plats i Stockholm, till att börja med. Målet är att organisationen ska vara förhållandevis liten, att pengarna går till innehåll istället för till administration och andra överbyggnader.

Ska all kompetensutveckling bli digital i framtiden?

– Nej, självklart inte. Samtal och fysiska möten kan inte ersättas och försvinna.

När tror du att Kulturakademien Trappan är rikstäckande?

– I den bästa av världar är första etappen klar 2019.

GERTRUD DAHLBERG

Kulturakademien Trappan är en ideell förening som erbjuder kompetensutveckling för professionellt yrkesverksamma inom scenkonst, musik, film och tv. Kurser, workshops, föreläsningar och övriga aktiviteter är kostnadsfria för deltagarna. Medlemmar är Film i Väst, Göteborgsoperan, Göteborgssymfoniker, Regionteater Väst, Folkteatern, samt Teater Halland.

Franska filmare kräver könskvotering

Franska filmare kräver könskvotering och får stöd av kulturministern. Sverige utpekats som modellen.

– Jag tror på en förändring nu, säger regissören Héléne Angel, en av undertecknarna bakom ett nytt upprop.

I FRANKRIKE GÅR NÄSTAN 80 procent av de offentliga filmstöden till manliga regissörer. I genomsnitt tjänar kvinnorna 42 procent mindre än sina manliga kollegor, och budgeten för en film gjord av en kvinna är i genomsnitt 26 procent lägre än för en film gjord av en man. Kravet på könskvotering inom filmbranschen diskuteras just nu livligt i Frankrike.

I början av mars publicerade Le Monde ett upprop med krav på jämställd finansiering. Bland undertecknarna fanns bland andra Juliette Binoche och Agnès Jaoui. Manusförfattaren och regissören Héléne Angel, har också skrivit under.

– Metoo-rörelsen har verkligen inneburit ett uppvaknande. Weinsteins fall har gjort att det blir så tydligt hur systemet fungerar, säger hon.

Självt gick hon ut från Fémis 1991. Redan då var könsfördelningen jämn på den selektiva filmskolan i Paris. Hon säger att utvecklingen inom branschen trots detta har stått stilla sedan dess.

– Länge trodde jag att alla filmare hade det lika tufft. Det tog många år innan jag insåg att vi kvinnor möts av större hinder än männen, och att det inte bara beror på att vi ägnar mer tid åt våra barn, berättar hon.

I en tv-intervju nyligen sa en av landets mest kända skådespelerskor, Carole Bouquet, att hon absolut inte vill ha kvotering. Hon berättade i nästa andetag att hennes lön för en huvudroll är betydligt lägre än motspelaren Daniel Auteuil.

Héléne Angel säger att inställningen delvis är en generationsfråga.

– Idén om att det är talangen som ska vara avgörande inom kulturområdet är utbredd. Men siffrorna talar ju sitt tydliga språk.

– Jag tror att det framför allt är kvinnor i 30-årsåldern som kommer att driva igenom en förändring, säger hon.

Den svenska kvoteringsmodellen nämns ofta som ett föredöme i debatten. Kulturministern Françoise Nyssen har också sagt att hon är positiv till idén.

– Jag är optimist. Man beslutar inte om kvotering i en handvändning, men jag tror att den är på väg, säger Héléne Angel.

ANNA TRENNING-HIMMELSBACH

- 60 procent av de utexaminerade studenterna från filmskolan Fémis i Paris är kvinnor.
- Bara 21 procent de filmare som beviljas offentliga filmstöd från det nationella filmcentrumet CNC är kvinnor.
- Under Cannesfestivalens 71-åriga existens har enbart en halv Guldpalm utdelats till en kvinnlig regissör; Jane Campion, som delade priset med Chen Kaige 1993.
- En enda kvinna har fått en César för bästa regissör: Tonie Marshall år 2000.
- Filmmuseet Cinémathèque i Paris har hittills aldrig presenterat en utställning om en kvinnlig regissör.

Héléne Angels senaste spelfilm, *Primaire*, [2017] handlar om en lågstadielärare, spelad av skådespelerskan Sara Forestier, som försöker stötta en elev med stora personliga problem.

Löneökningar i nya avtal med SR och UR

Tre nya avtal med Sveriges Radio (SR) och Utbildningsradion (UR) har slutits. Höjda ersättningsnivåer är resultatet.

AVTALEN OMFATTAR konstnärlig personal som skådespelare, artister, sångare och regissörer. För UR TV ingår även stuntmän, dansare, mimare, dockspelare, cirkus- och varietéartister, koreografer, scenografer, kostymteknare, filmfotografer, sufflöror och animatörer.

Fyra ersättningsnivåer har blivit tre i det nya avtalet med SR. Nivåerna beräknas utifrån erfarenhet och antalet engagemang den medverkande haft. De två högre ersättningsnivåerna höjs med två procent i år och 2,3 procent nästa år – vilket följer

det så kallade märket och arbetsmarknaden i övrigt. Grundersättningen för lägstånivån höjs med hela 53 procent upp till tre timmars arbete.

– Eftersom löneökningar räknas upp med en procentsats på minimiersättningarna har de halkat efter reallönerna på arbetsmarknaden. Det har vi ändrat på nu, säger Moa Alfvén, förhandlare och jurist på Teaterförbundet för scen och film.

SR-avtalet är även teknikneutralt, SR väljer själv om de vill sända programmen direkt i eter eller via hemsidan eller podd.

– Utan att ersättningsnivåerna sänkts! Vi är jättenöjda med avtalet, säger Moa Alfvén. Teaterförbundet för scen och film och SR ska i en arbetsgrupp nu diskutera en redaktionell översyn av avtalet till nästa avtalsperiod. Avtalet är tvåårigt och gäller fram till den sista december 2019.

GERT LUNDSTEDT

Avtalen med UR Radio och UR TV är ettåriga och gäller till den sista december i år. Höjningen av ersättningsnivåerna följer märket.

Hallå regionerna, gror populismen i riket?

Kulturpolitik har blivit hett ämne som diskuteras på ledarsidor, Facebook och Twitter.

David Karlsson har gjort en kulturpolitisk rundresa. Syftet var att ta pulsen på tillståndet i Sverige. Gror det en populistisk revolt i våra regioner?

Scen & film inleder en artikelserie om kulturpolitik inför valet.

KULTURPOLITIK HAR PLÖTSLIGT blivit hett. På ledarsidorna diskuteras museipolitik, litteraturstöd och Filminstitutets utbildningar. Facebook och Twitter svämmas över av synpunkter på dessa diskussioner. Är konsten fri? Lider svenskt kulturliv av statlig styrning? Har kravet på politisk korrekthet lamslagit det offentliga samtalet och den offentliga kulturpolitiken? Viktiga frågor, men lika intressant är: Varför har denna debatt blossat upp just nu?

Det är valrörelse under uppsegling, så klart. Men det är knappast hela förklaringen. Kulturpolitik hör inte till det som vanligtvis diskuteras i valtider. I kulturlivet har starka krafter länge verkat för att göra kulturpolitiken till en valfråga. Framgången har varit måttlig. Nu ser det alltså ut som om det ändå skulle kunna ske inför valet 2018. Men är det den diskussion som kulturlivets aktörer önskat sig? Jag tror inte det.

Några av de röster som höjts för att göra kulturpolitiken till

en valfråga tillhör organisationerna bakom Folk och kultur, det kulturpolitiska konvent som genomfördes i Eskilstuna i början av februari i år. Över tusen personer kom till Bolinder-Munktells nu elegant gentrifierade industriområde invid Eskilstunaån. Mer än tvåhundra kulturpolitiska seminarier genomfördes. Kulturministern var där, liksom vice statsministern och den kulturansvarige EU-kommissionären.

Som en förberedelse inför Folk och kultur fick Nätverkstan, den kulturorganisation där jag är verksam, ett oemotståndligt uppdrag: Vi skulle resa runt i landet och samtala med lokala och regionala kulturpolitiska aktörer.

Under hösten 2017 besökte vi därför sammanlagt åtta regioner, från Halland och Kalmar i söder till Västerbotten i norr. Vi samlade under två dagar ett dussintal kloka personer – konstnärer, politiker, tjänstemän och akademiker – runt ett bord och bad dem fritt prata om kulturpolitiska utmaningar och bekymmer.

Illustration Ilkka Isaksson

Vi ville lägga örat mot marken och lyssna. Mullrade det där ute?

IDÉN ATT GÖRA DENNA kulturpolitiska rundresa föddes hösten 2016, strax efter Donald Trumps seger i presidentvalet i USA. Trump, liksom de populistiska jäsningarna i Europa, kastade också sin skugga över planeringen av vår resa. På sommaren 2016 hade kulturminister Alice Bah Kuhnke intervjuats av Marit Kapla i tidskriften *Ord & Bild* och beskrivit sin oro över mötet med de europeiska kollegorna. I Polen och Ungern och andra länder ställdes kulturinstitutionerna i den politiska propagandans tjänst. Kritiska teaterchefer byttes ut. Nickedockor trädde till. Pressens frihet kringkars och kulturarvet politiserades. Bah Kuhnke drog slutsatsen att kulturpolitikens uppgift idag därför är att "på alla möjliga sätt arbeta in tröghet i systemet och stärka institutionerna".

Med oss på vår resa hade vi en rad frågor kring denna oroande

utveckling. Sverige genomlever idag en stark urbanisering: storstäderna växer, landsbygden avfolkas. Vilka konsekvenser får det för landets kulturpolitik? Riskerar kulturen att bli en storstadsangelägenhet? Och i förlängningen av dessa frågor fanns fler: Gror det en populistisk revolt i landet? Hur stark är missnöjet i avfolkningsbygderna riktat mot de urbana eliterna? Skäl till sådant missnöje saknas inte.

Redan under vårt första besök, i Värmland, ifrågasatte en kulturföreträdare detta perspektiv. Var det inte i själva verket så att de frågeställningar vi hade med oss var en del av problemet: "Det är artiklar i DN och Svenskan som styr diskussionen i hela landet. Den intellektuella kulturvänstern sitter fast i dessa bilder." Underförstått: Kulturlivet i landet är inte så hotat som ni tror, åtminstone inte av de krafter ni tror.

Ett återkommande tema under diskussionerna var ändå Sverigedemokraternas roll och betydelse. En annan kulturaktör

”Det råder inget tvivel om att Sverigedemokraterna lyckats vrida hela det politiska samtalet åt höger. Enligt en analys har SD redan vunnit, oavsett hur det kommer att gå för dem i riksdagsvalet. Deras politik har i väsentliga delar övertagits av de dominerande partierna. Jag delar denna analys. Frågan är alltså: Gäller detta även kulturpolitiken?”

i Värmland hävdade bestämt att ”få människor i landet känner sig delaktiga i kulturlivet. Det är SD:s grogrund.” I Örebro utmanade en museichef de närvarande politikerna: ”SD vill krama museet. Ni politiker förstår inte det.” ”Ingen försvarar kulturen gentemot SD. Varför?” frågade sig en politiker i Kalmar. I Västra Götaland varnade en politiker: ”Det gäller att inte låta SD kidnappa kulturpolitiken.” En kollega från ett annat parti bekände: ”Vi vet inte hur vi ska förhålla oss till SD.” I Västerbotten spetsade en politiker till situationen: ”Sverigedemokraterna är det enda partiet med ett kulturprogram.”

I tongivande högerextrema kretsar, i Sverige liksom i många andra länder, är det en uttalad strategi att istället för att fastna i dagspolitikens detaljer ägna sig åt ”metapolitik”, det vill säga övergripande värderingsfrågor. Det gäller, säger man med uttalad hänvisning till den italienske kommunisten Antonio Gramscis teorier, att erövra den kulturella hegemonin. Det vill säga påverka det kulturella klimatet eller den intellektuella atmosfären i samhället. Lyckas man med det, ja då blir politiska förändringar så mycket enklare att genomföra. Först ska kulturdebatten erövas. Därefter politiken.

Det råder inget tvivel om att Sverigedemokraterna lyckats vrida hela det politiska samtalet åt höger. Enligt en analys har SD redan vunnit, oavsett hur det kommer att gå för dem i riksdagsvalet. Deras politik har i väsentliga delar övertagits av de dominerande partierna. Jag delar denna analys. Frågan är alltså: Gäller detta även kulturpolitiken?

På ett praktiskt plan gör det inte det. Den svenska kulturpolitiken är intakt. På ett ideologiskt plan däremot råder utbredd handfallenhet. Vad kommer att hända och vad bör egentligen göras?

FOLK OCH KULTUR INLEDDES med en skandal: Den moderate partiledaren, statsministerkandidaten, visade sig inte känna till kultursamverkansmodellen. Denna den största kulturpolitiska reformen i landet på åtskilliga år, införd av hans partikamrat kulturministern Lena Adelsohn Liljeroth, har sysselsatt kulturbyråkratin i snart ett decennium. Medierna rapporterade uppdrag om Ulf KristerSSons kunskapslucka och Folk och kultur hamnade för ett ögonblick i strålkastarljuset. Men var det inte en storm i ett vattenglas? Till KristerSSons försvar kan sägas att inte så många andra känner till modellen heller.

I våra samtal spelade emellertid samverkansmodellen en viktig roll. I de regionala sammanhang där vi rörde oss fanns, knappast oväntat, ett stöd för grundtanken med modellen, regionaliseringen av den kulturpolitiska makten. Samtidigt fanns en utbredd frustration över hur modellen faktiskt fungerar. ”Flernivåstyrningen är dysfunktionell” hävdade en tjänsteperson i Gävle. And-

ra klagade på den byråkrati den fört med sig: ”Vi mäter ihjäl oss, utreder ihjäl oss.” På Gotland sammanfattade en kulturaktör vad många nog kände: ”Kultursamverkansmodellen är som havregrynsgröt: nyttig men tråkig.”

Många regionala politiker medgav att modellen, åtminstone i teorin, ger dem större makt – en makt som de inte utnyttjat. ”Vi skulle kunna ändra allt, men gör ingenting”, som en politiker i Västra Götalandsregionen uppgivet konstaterade. I Örebro lät det likadant: ”Modellen gör det möjligt att vara kaxiga – men vi har inte varit det.” Domen från en annan deltagare i samma samtal var hård: ”Syftet med modellen var att skapa starkare politiker. Det har inte hänt.”

Kultursamverkansmodellen föddes ur 2009 års kulturutredning. I betänkandet kallades den ”Västra Götalandsmodellen”, eftersom denna regions arbete med kulturfrågorna ansågs förebildligt. Ett knappt år efter det att kulturutredningen presenterats intervjuade jag Kerstin Quentzer, Västra Götalandsregionens första kulturchef och en av arkitekterna bakom modellen. Vad var egentligen Västra Götalandsmodellen? Hennes svar förbluffade mig: ”Det finns ingen modell. Har aldrig funnits. Vi pratade bara med varandra.”

Att ”bara prata med varandra” kan vara en mäktig kraft. I detta svar lurar också den mest drabbande slutsatsen av vår regionala rundresa. Vi diskuterade en mängd olika frågor: konstnärers villkor, byråkratisering, risktagande och samverkan, konstnärlig kvalitet och ideellt engagemang, kulturens roll i samhällsutvecklingen. Samtalen fick olika karaktär på de olika platserna. Nästan utan undantag uttryckte emellertid de mer än hundra personer som deltog sin uppskattning över själva möjligheten att samtala: att utan på förhand uppgjord agenda eller krav på beslut sitta ned och prata om väsentliga frågor. Sådana tillfällen är en bristvara. Och kan visa sig leda långt.

Finns någon ytterligare lärdom att dra av dessa samtal är det nog att de kulturpolitiska diskussionerna, för att bli angelägna för fler än de närmast sörjande, måste vidgas och knyta an till de mer omfattande kulturella strider som nu utkämpas.

DAVID KARLSSON

De regionala kulturpolitiska samtal genomfördes under hösten och vintern 2017/18 av Nätverkstan Kultur på uppdrag av Folk och kultur. Från Nätverkstan deltog Karin Dalborg, Jesper Eng och David Karlsson. De regioner som besöktes var Värmland, Halland, Gotland, Kalmar, Örebro, Gävleborg, Västerbotten och Västra Götaland. Projektet finansierades av Postkodlotteriets kulturstiftelse.

Politiskt på landets scener

Mats Bäcker

Nina Persson och Angelica Radvolt i *Vinnaren tar allt*. Thomas Öberg i bakgrunden.

Hur ser det ut på repertoaren våren 2018, det vill säga i själva scenkonsten? Märks politiska frågor även där? I så fall, på vilket sätt?

EN STOR POLITISK MANIFESTATION som i februari utfördes på 23 platser i Sverige samtidigt var *Presskonferensen* (regi av Anna Sjövall), Harold Pinters satir över ett samhälle där kulturen kontrolleras och styrs uppifrån och där en nyutträd kulturminister inte kan frigöra sig från sin tidigare roll som chef för säkerhetspolisen.

I Malmö stadsteaters *Vinnaren tar allt – en politisk kabaret*, står frågor om demokrati och medborgarskap i centrum. Här lyfts po-

pulismen i alla politiska läger fram som det stora hotet.

Uppsättningen är ett samarbete mellan Medborgarbandet och Malmö stadsteater. Texterna är skrivna av dramatiker som Gertrud Larsson, Åsa Asptjärn, Athena Farrokhzad och Emil Jensen. Medverkar från Medborgarbandet gör bland andra Nina Persson (*The Cardigans*) och Thomas Öberg (*Bob Hund*) som i en intervju med nyhetsbyrån TT uttryckligen uppmanar publiken att tänka politiskt.

Lennart Jäkel och Emma Sildén i *Sång till välfärden*.

På Folkteatern Gävleborg sjösattes nyligen *Drömmar och demokrati*, en scenkonstfestival som turnerar i länet under valvåren 2018. Bland annat bjuds det på fyra urpremiärer samt samtal och workshops med publiken på varje ort. Frågor som diskuteras är ideologi, ursprung och utopi, i ett samarbete med lokala organisationer, kommunen och regionen.

ÄVEN RIKSTEATERNS *Samtal på väg* marknadsförs som en scenkonstupplevelse som spelas under valåret 2018. Utgångspunkten

är en podcastsändning med meningsmotståndarna Stina Oscarson och Lars Anders Johansson, som samtalar om kultur och politik. Sändningen övergår sedan i en för orten unik fråga där även publiken får möjlighet att delta i samtalet.

Men hur politisk kan scenkonsten vara utan att beskyllas för att vara plakatteater? I samband med förra årets teaterbiennial i Norrköping höjdes kritiska röster om att urvalet var alltför politiskt, på bekostnad av det konstnärliga värdet. Isabel Cruz Liljegren efterlyste i Expressen en politisk teater som är mindre av

Marcus Gärder

undervisande nyttoteater och istället mer undersökande, existentiell och filosofisk.

Sara Parkman har tidigare satt upp hyllade *Fäboland*, en folkmusikkabare som har beskrivits som en matriarkal utopi. Just nu är hon aktuell med manus till *Sång till välfärden*, en del av Riksteaterns fleråriga projekt *Demokratins gränser*.

UPPSÄTTNINGEN BESKRIVS som "ett poetiskt inslag i valdebatten". Med andra ord har den en uttalad politisk vinkel där publi-

ken får möta såväl undersköterskor, lokalpolitiker, konsulter som en lokal kör i "en politisk folkfest".

"Timbro kommer att hata den här pjäsen", skrev Expressens recensent Anna Hallberg, men Sara Parkman är noga med att framhäva att uppsättningen inte tar ställning, utan att den lyfter olika perspektiv och röster.

– Vi har inte velat göra en politisk appell utan talar om demonteringen av välfärden. Den handlar inte inte om höger- eller vänsterfrågor, utan om urbaniseringen. Där tycker jag egentligen

Formgivare: Jan Larsson

Affischbilden för Teater Galeasens *Ur svenska hjärtans djup*.

inte att något parti gör rätt, förklarar hon ett par dagar efter premiären.

Vad tycker du annars att scenkonsten kan bidra med som inte den politiska scenen kan åstadkomma för väljarna?

– Vi behöver inte förklara oss eller komma med färdiga lösningar. Så står vi inte heller längst fram på barriaderna. Istället kan vi skapa rum där olika människor möts och där publiken får tid att tänka och känna ihop. *Fäboland* var visserligen en feministisk föreställning som ville lyfta kvinnor i folkmusikens historia, men egentligen handlar den om rätten att få vara sig själv, i syfte att skapa känslor. Där var det även många äldre män som blev berörda, som tänkte på sina mammor. Konsten ger inga svar. Istället öppnar den upp för att du ska kunna hitta dig själv i olika berättelser, säger Sara Parkman.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Tips på uppsättningar med politisk vinkel valåret 2018

1 mars: *Samtal på väg* av Stina Oscarson och Lars Anders Johansson, Riksteatern.

2 mars: *Total eclipse of the heart* av projektgruppen Devdsyas, Teater Tribunalen.

5 mars: *Ur svenska hjärtans djup* av Kristian Hallberg, Teater Galeasen.

5 mars: *Sång till välfärden* av Sara Parkman och Alexandra Loonin, Riksteatern.

9 mars: *Vinnaren tar allt – en politisk kabaret* av Medborgarbandet, Malmö stadsteater.

8 – 25 mars: *Drömmar och demokrati*, en kulturfestival som inkluderar fyra pjäser och konserter på turné, Folkteatern Gävleborg.

5 april: *Hemsjuka* av Gabriela Pichler och Rasmus Lindgren, Folkteatern Göteborg/Lumor.

13 april: *Dom blinda* av Astrid Saalbach, Göteborgs stadsteater.

Dags att föreslå till Swedstage

Swedstage är ett årligt återkommande showcase för svensk scenkonst. Här ges möjlighet att visa upp produktioner för internationella aktörer i branschen, däribland festivalarrangörer, inköpare, programläggare och teaterchefer.

Nästa Swedstage äger rum den 21-24 oktober 2018 i Stockholm. Nu efterlyser Scensverige förslag på produktioner från hela scenkonstområdet. Sista dag för anmälan är den 15 april och sista på Scensveriges hemsida: www.scensverige.se. Där kan du också läsa mer om kriterierna.

Metoo-upproppen bevaras för framtiden

Nu samlar Scenkonstmuseet in de vittnesmål och upprop som kom i spåren av Metoo-rörelsen. Materialet bevaras därmed för framtiden. Arbetet sker i samarbete med initiativtagarna bakom #tystnadtagning och gäller den svenska scenkonstbranschen.

Ansvarig för insamlingen är Teaterarkivarie Marianne Seid som ser uppgiften som en naturlig del i museets arbete med att dokumentera svensk scenkonst.

– Att samla in, bevara och tillgängliggöra materialet från upproppen är en självklar uppgift för oss. Vi säkerställer att den som i framtiden vill undersöka vad som egentligen hände på detta område hösten 2017 kan hitta svar på sina frågor, säger hon.

Ulrica Källén tar plats i Unesco-rådet

Klys verksamhetsledare Ulrica Källén har fått ett personligt förtroendeuppdrag som ledamot i Unesco-rådet, en post som utses av regeringskansliet. Förordnandet gäller för en period på fyra år.

– Den konstnärliga friheten hotas både här hemma och ute i världen. Svenska Unesco-rådet spelar en viktig roll i att lyfta den konstnärliga yttrande-friheten på Unescos agenda. Jag ser fram emot att få bidra med mitt kultur- och konstnärspolitiska perspektiv i Svenska Unesco-rådets fortsatta arbete, säger Ulrica Källén i ett pressmeddelande.

Rättelse

I Scenkonstbolaget Östergötland AB ingår förstås Norrköpings symfoniorkester.

Madeleine Ekman kommer från Zentropa och har bland annat producerat von Triers *Melancholia*.

Madeleine Ekman ny långfilmskonsulent

Madeleine Ekman har utsetts till ny långfilmskonsulent av Svenska Filminstitutet. Därmed lämnar hon sin tjänst som vd för Zentropa Sweden. Som samproducent står Madeleine Ekman bakom flera framgångsrika danska filmer, däribland. Lars von Triers trilogi *Antichrist*, *Melancholia* och *Nymphomaniac*, Susanne Biers Oscarsbelönade *Hämnden*, Thomas Vinterbergs *Jakten* och Nikolaj Arcels *A Royal Affair* (båda Oscarsnominerade för Bästa icke-engelskspråkiga film).

Som långfilmskonsulent på Svenska Filminstitutet efterträder hon Yaba Holst. Ekman börjar sitt arbete den 2 maj.

Krav för Metoo-uppföljning överlämnad till Regeringen

Stärkt satsningar på sex-, samlevnads- och samtyckesundervisning, inför obligatoriska utbildningsmoment kring sexuellt våld och använd Metoo-uppropens expertis i statliga utredningar. Det var några av de krav som representanter från 65 olika Metoo-upprop överlämnade till Åsa Regnér, avgående jämställdhetsminister, den 6 mars.

Sammanlagt representerar upproppen över 100 000 namnunderskrifter som vittnar om sexuella trakasserier och våld på vitt skilda arbetsplatser i Sverige.

Kultursamverkansmodellen – så funkar den

För den som har svårt att greppa hur Kultursamverkansmodellen fungerar har Kulturrådet nu tagit fram en animerad kortfilm. Introduktionen riktar sig till i första hand till kulturchefer, politiker, tjänstemän och kulturöreningar, den är även tänkt som en introduktion till fördjupande samtal om modellen.

Filmen går att se på Kulturrådets hemsida, www.kulturradet.se

Spotify för scenkonsten lanseras i Stockholm och Göteborg

Alltför många stolar gapar tomma i teatersalongerna och konserthusen. Det är Jacob Hvids utgångspunkt när han nu lanserar Abundo, en utveckling av Teaterlistan som han för ett par år sedan köpte för en miljon kronor av den dåvarande ägaren.

Med Abundo vill Jacob Hvid skapa ett slags Netflix eller Spotify för scenkonst- och konsertbesökare. Modellen går ut på att användaren för en prenumerationsavgift på 290 kronor i månaden får se ett obegränsat antal scenkonstföreläsningar. Än så länge finns tjänsten bara i Stockholm och Göteborg.

– Abundos affärsidé är att intäkterna delas 50-50 med samtliga producenter. De faktorer som styr vinsten är hur många som har gått på respektive scen, biljettpriset och en popularitetsfaktor, säger Jacob Hvid till Dagens Nyheter.

Kungliga Operan lockar allt fler unga besökare

Vampyrer har ökat intresset för opera. Andelen besökare under 40 år har ökat markant för Kungliga Operan. Det visar en publikundersökning som operan själv har genomfört. Totalt rör det sig om åtta procent mellan åren 2015 – 2017. Öppna repetitioner, digitala operasändningar, en medveten repertoarsatsning på en yngre publik och specialarrangemang som *Vampyrernas afton* med 1 000 inbjudna vampyr-lajvare, uppges vara några av skälen.

Undersökningen genomfördes under hösten 2017 och är baserad på 1 800 besökare som sett uppsättningar på stora scenen.

Stockholms konstnärliga högskola JO-anmäls

För ett år sedan tillsatte Stockholms konstnärliga högskola, SKH, en professur utan att ha inhämtat ett så kallat sakkunnigutlåtande om de sökandes kompetens, vilket är regelverket enligt högskoleförordningen. Tillsättningen överklagades innan den hade vunnit laga kraft, men trots det har skolan inte gjort om anställningsprocessen. Det uppger Sveriges Radio Kultur-nytt. Nu JO-anmäls skolan. Anmälaren frågar bland annat om ”förvaltningslagens rättelseplikt gäller, och vad staten kan göra för att en myndighet som SKH ska rätta sig efter beslut i överklagandenämnden?”

Humor punkterar genikulten

Under Stockholms feministiska filmfestival visades en serie kortfilmer under rubriken Kulturmannen x 4.

Ebba Witt Brattström, Ann Petrén, Moa Gammel och Emma Molin ringade in strukturerna bakom genikulten vid ett samtal under festivalen.

HEJ ÄLSKLING, KOMMER DU HEM? Nej tyvärr. Måste repetera på teatern ikväll.

Sveriges mest hyllade skådespelare, Annelie Kullmark, garvar rätt på restaurangen. Hon snortar kokain och knullar på toaletten medan hemmapappan/bloggaren, är hemma med sjukt barn, bakar äppelpaj och blir intervjuad av en journalist som undrar hur han lyckades göra för att han fånga en av Sveriges mest åtrådda kvinnor.

Scenen finns med i pilotfilmen *Winning* som Sara Haag och Liv Strömquist gjorde för några år sedan när de sökte pengar från SVT till en serie. Då sa public service-bolaget nej till förslaget. Denna gång inleder den sex minuter långa filmen ett seminarium under Stockholms feministiska filmfestival under rubriken: *Det kvinnliga geniet – finns det plats för en kvinnlig Bergman?* Samtalet växlade snabbt över till att handla om höstens upprop och debatten kring #metoo och #tystnadtagnings och att genikulten länge har fått fritt spelrum både i teaterns och filmens värld.

– Sådana här genier vill vi inte ha, sa litteraturforskaren Ebba Witt Brattström som tillsammans med skådespelarna Moa Gammel, Ann Petrén och Emma Molin satt i diskussionpanelen.

KANSKE BLIR DET EXTRA tydligt när en kvinna betar sig på samma svinaktiga sätt som män traditionellt gjort. Men vad innefattar egentligen begreppet geni? Varför benämns inte kvinnor som genier? Lysande begåvning eller talang är synonymer till geni. Fortsätter du söka efter begreppet geni på nätet får du upp tre exempel på män som är geniala – två skådespelare och en fotbollsspelare. Vid en fortsatt sökning på nätet dyker det upp ett exempel med kvinnor, men då är det kombinationen av två kvinnor inom teatern som benämns som genial.

– Det tar emot att använda begreppet geni, påpekade Ann Petrén. Vi är mitt i ett geniår nu. Manliga genier är ständigt på tapeten.

– Metoo-rörelsen har satt fokus på hur män blåses upp och hur

Simon Rudholm

Amanda Ooms i rollen som Annelie Kullmark i pilotfilmen *Winning*.

kvinnor hjälper till med att bygga dessa mansmonster, påpekade Moa Gammel.

– Den här typen av mansmonster får ofta ett annat utrymme rent fysiskt på våra teatrar. En bakomliggande orsak är ekonomi, som teatrar inte vågar avstå från. Som följd får andra ensembler trängas på toaletter för att repetera. De här personerna får resurser, space och pengar, för att teatrarna tjänar pengar på dem sa Ann Petrén.

BEGREPPET GENI KOMMER från latinets genius. En personlig skyddsande som varje man hade i den romerska religionen, ett väsen av gudomlig natur som följde dem från födelsen till döden. Kvinnor i sin tur hade sin junos, i folktron en god ande. Med tiden har genibegreppet förändrats och utvecklats åt två håll. Dels finns ett äldre med en sund och harmonisk karaktär, dels ett annat som kompenserar för en misslyckad personlighet.

– Manliga genier av idag är alltid ensamma, de ingår inte i en

grupp för då blir de försvagade. Eftersom kvinnor tenderar att arbeta i grupp, så är de illa ute, påpekade Ann Petrén.

– Det krävs även strukturer, att folk inte sätter sig upp mot ett den här typen av geni, påpekade Moa Gammel.

– Jean-Jacques Rousseau sa i början av 1700-talet att det enda sättet att hamna i centrum är att göra sig riktigt otrevlig. Det tror jag också är viktigt. Vi kvinnor är inte uppfostrade till att vara otrevliga, sa Ebba Witt Brattström.

Det är egentligen ganska smart, påpekade Ann Petrén, att sätta sig i skräck, bete sig och kasta möbler. Skäller du ut folk försvinner de ju.

Men om vi då tänker framåt – hur förhindrar vi den här typen av genikult, undrade moderatören Mona Masri? Mycket har med repertoar att göra, vilka berättelser som gestaltas och i vilka sammanhang, menade Ann Petrén.

– Jag har inte varit så utsatt av de här genierna, och undrade vad det berodde på. Jag har nästan aldrig spelat klassiker utan

Yrjan Sundfjör, Rodrigues

Ifrågasättande av patriarkatet

Winning – en satir över patriarkatet

Sveriges mest hyllade skådespelare "Annelie Kullmark" betar sig som ett svin medan hennes sambo är hemma, bloggar för tidningen "Papa" och tar hand om deras gemensamma barn. Egalias döttrar för kulturbranschen. 2013. Regi: Liv Strömquist, Sara Haag. Längd: 6 min.

Le

En 17-årig tjej går på en audition. När agenten under castingen blir intim och låter gränsen mellan fiktion och verklighet suddas ut måste hon ta saken i egna händer. Rollerna blir omvända. 2017. Regi: Brwa Vahabpour och Fanny Ovesen. Längd 16 min.

Konstnären får barn

Med inspiration från texter av Ruben Östlund, Ingmar Bergman, Karl-Ove Knausgård och Lars Norén synar Sanna Lenken manliga konstnärers självberättigade frihet och belyser med knivskarp skärpa de skilda villkor som gäller för manliga och kvinnliga genier. 2018. Regi: Sanna Lenken Längd: 10 min.

Den störste

Micke Persbrandt och Thommy Berggren försöker skapa enmansföreställningen *Jag är Micke* tillsammans. Två veckor kvar till premiär har de fortfarande inget färdigt material. Den relation som en gång börjat som en yrkesrelation har glidit över i en privat kamp som kräver frigörelse och upplösning. Eva Johansson och Louise Löwenberg briljerar i tolkningen av Persbrandt och Berggren. En feministisk skärskådning av det Manliga geniet, att se i #MeToo- och #TystnadTagning-tider. Based on a true story. 2016. Regi: Fijona Jonuzi. Längd: 50 min

mest modern dramatik. Jag har haft kvinnliga konstnärliga ledare och chefer, vilket präglat mig. Visst finns genier på den teater jag är på, men de har inte velat jobba med mig. Kanske för att de ser mig som en galen kvinna ...

ANN PETRÉN HAR SJÄLV, just i rollen som man, delat ut priset till bästa manliga skådespelare vid en Guldbaggegalan 2005 där hon träffsäkert bytte ut ordet kvinna till man och fick publiken att gapskratta med orden att det behövs fler självständiga män i bärande och drivande roller.

Ann engagerade sig i även Spetsprojektet som ville bygga upp en kvinnlig klassikertradition. Det gjorde även Ebba Witt Brattström, som fördjupade sig i begreppet geni när hon skrev om Moa Gammels bok *Genier*.

– Genibegreppet kom med Napoleon i slutet av 1700-talet. Han beskrevs som ett geni i krigskonsten. Sedan rullade det över på kulturmän och Goethe. Berättelsen om *Den unge Werthers lidanden*, en wannabe-kulturman som inte klarar pressen och skjuter sig. Han anförtror sig till en manlig vän och inbillar sig att han är förälskad i Lotte, en kvinna som mest är en blek förevändning i

Simon Rudholm

Adam Paulsson i *Winning*.

Frida Wendel

Konstnären får barn.

Mai Nestor

Eva Johansson i *Den störste*.

berättelsen och finns där som fond. Det är då den ensamma, lidande och upphöjda individen uppstår. Om någon ska upp, ska någon annan ner i massan och där finns ju kvinnorna.

GENIKULTEN HANDLAR till viss del också om exponering, menade Ann Petré. Den skådespelare som syns, som är med i många roller, han är bra, han är nästan ett geni. Det är ett beteende vi lärt oss.

Moa Gammel påpekade att kvinnors erfarenheter och kompetens inte är värda lika mycket som mäns potential. Och om en kvinna misslyckas med en kommersiell produktion där man räknar biljettintäkter, då blir det riktigt skevt.

– Kvinnor ser kvinnofilmer, medan män inte går på kvinnofilmer, det är ett jätteproblem. Män läser inte kvinnliga författare. De är inte nyfikna på våra erfarenheter och hur vi tänker. Det kanske är det största samhällsproblemet, sa Ebba Witt Brattström.

Berättelser komna ur kvinnor är inte heller riktigt bekanta, lade Ann Petré till. Folk är skrajade för det som inte de inte känner igen.

– När jag såg Lisa Langseths film *Till det som är vackert* satt två

Louise Löwenberg i *Den störste*.

kvinnor bakom mig som sa att filmen inte var vad de hade tänkt sig. Det blev en intressant diskussion, för de hade väntat sig ett helt annat slut. De hade väntat sig att dirigenten skulle visa den unga kvinnan världen och inte det brutala slut som filmen hade. Därför blev de besvikna. När något tar en annan riktning är det främmande, fortsatte Ann Petrén.

Är det då möjligt att komma åt de underliggande maktstrukturerna bakom denna skeva genikult, undrade Mona Masri?

– Jag är fortfarande lite skeptisk. När vi på riktigt kräver strukturförändring, medel och makt blir vi farliga. Om någon annan måste uppoffra något blir det inte lika lätt. Det ser vi nu med Filminstitutets krav på en endagarskurs om makt och strukturer för att arbetsgivare ska bli bättre på att se igenom sitt maktmissbruk. Det blir ett jävla liv, folk tycker det här är Stasi, sa Moa Gammel.

ANN PETRÉN DÄREMOT är optimistisk. Arbetet är konkret, pjäsval diskuteras och på Kulturhuset Stadsteatern utformas nya styrdokument som nyanställda ska skriva under. Dessa ska säkerställa att vissa grundläggande värderingar runt beteenden re-

spekteras. Detta gäller på den här arbetsplatsen. Nu ska kvinnor också få möjlighet att regissera på stora scenen.

– Det händer jättemycket. Jag får mejl från produktionsbolag som försöker städa upp efter sig 20 år tillbaka. Men å andra sidan kommer jag nyligen från ett manumöte ihop med två män. Där männen bara riktar sig till varandra, fast jag har längre erfarenhet. Helt ärligt, vad gör vi åt det? undrade Emma Molin.

Den patriarkala strukturen är svårubbad, endast under en parentetisk tid på 70-talet var det ute att tala om genier. Det var en tid då kollektivet var viktigt och experimentell teater förespråkades. På 80-talet blåste vindarna åt ett annat håll, påpekade Ebba Witt Brattström.

– Vi har levt i den här backlashen länge. Med metoo-uppropen har vittnesmålen nått en ny offentlighet där män också fått del av berättelserna. Den här typen av berättelser har från Sapphos tid benämnts som kvinnoböcker. Lyckas vi tvätta bort de här strukturerna, genom att göra narr av dem, så är det cool, sa Ebba Witt Brattström.

Skyddsombudet Kerstin Sundberg har is i magen

*Inspelningen av Felix Herngrens serie **Andra åket** är i full gång i Björkliden. Den rutinerade filmarbetaren och skriptan Kerstin Sundberg har valts till lokalt skyddsombud på plats.*

DET HAR VARIT NER MOT minus 20–25 grader under vinterns filminspelning, men Kerstin Sundberg tycker inte att det har varit något större problem för henne eller för de andra i teamet.

– Vuxna människor vet att man måste klä sig vettigt då, ha värmepåsar i fickorna om man inte kan jobba med vantar på. Mask och kostym månar om skådespelarna så de inte fryser, säger Kerstin då vi talas vid efter en fyradagarsveckas slut (med jobb tio till tolv timmar om dagen). Hon har jobbat med film sedan 1981, då hon var skriptan vid inspelningen av *Ingenjör Andréas luftfärd* som delvis ägde rum på Svalbard.

Det lokala skyddsombudet och fackrepresentanten väljs när team och regi möts för första gången och går igenom inspelningsplanen. Det brukar bli ”någon som är med i Teaterförbundet och är klok och erfaren”, säger Kerstin Sundberg som har varit fackligt förtroendevald vid många inspelningar tidigare. För första gången har hon valts till lokalt skyddsombud, vilket innebär att hon är teamets representant i arbetsmiljöfrågor på plats och länken mellan produktionsledningen och de enskilda medarbetarna.

Producenten har det yttersta ansvaret för arbetsmiljön under produktionen, first assistant director (FAD) har ansvar för säker-

heten på inspelningsplatsen och vid stuntscener ansvarar stuntkoordinatoren för säkerheten.

– Om man som lokalt skyddsombud tycker att säkerheten ser ut att vara otillräcklig, går man till FAD som sen går vidare med frågan. Generellt kan man säga att det inte slarvas med säkerhet på inspelningsplatsen. FLX är ett seriöst produktionsbolag.

För varje inspelningsplats gör platschefen en riskanalys och lämnar underlaget till produktionsledningen. Det kan handla om branta trappor, hala golv, att behöva rigga lampor uppe på tak för att ta några exempel.

– Ska någon klättra upp i samband med en scen, kan det på plats bli nödvändigt att tänka om, och göra på ett annat sätt för att det ska bli säkrare.

Bilkörning och trafik är vanliga moment kopplade till säkerhet. Ska det filmas när någon kör bil, är det brukligt att använda trailer. I vissa fall riggar man kameran i bilen, men då måste kameran och personal vara fast förankrade och säkrade.

– Häromdagen filmade vi i en parkeringsficka på E10:an. Det var visserligen en stor parkeringsficka, men då man filmar vid en trafikerad väg gäller det att platschefen ser till att alla har säker-

Göran Hallberg

hetsvästar, att koner finns utsatta, att avspärningar för vägarna fungerar vid tagning.

FÖRUTOM LÅNG erfarenhet i olika yrkesfunktioner vid filminspelningar, har Kerstin deltagit i olika säkerhetsutbildningar.

– Oceanfilm har haft bra seminarier om säkerhet vid filminspelningar. Film utspelar sig ju både på vatten och på land, till fjälls, i skog, i städer. Varje inspelning har sina egna utmaningar.

Hon har även deltagit i ett första hjälpen-seminarium, på Filminstitutet, där man fick lära sig hantera en hjärtstartare.

– Numera är det vanligt att ha en hjärtstartare med på inspelningsplats, och då det mycket viktigt att kunna hantera den. Ibland finns en övertro på säkerhetsapparater. Man känner sig trygg när det finns en brandsläckare på plats, men den måste också vara kontrollerad så att den fungerar och att man vet vem som kan och ska hantera den vid brand.

Är den psykosociala arbetsmiljön en fråga för det lokala skyddsombudet?

– Jo, och det är en viktig fråga. Om någon mår dåligt är det också något man kan ta upp som skyddsombud. I ”produktionsbibeln”, där projektet beskrivs och vilken policy som finns på ar-

betsplatsen, finns det numera skrivningar om att mobbning och sexuella trakasserier inte är tillåtna, säger Kerstin.

Hennes sex veckor långa uppdrag avslutas under mars månad. Hon ska vidare för att jobba på ett annat projekt, och då kommer det att väljas ett nytt skyddsombud på inspelningen.

KAJSA OLSSON

Skyddsombud – en över hundraårig tradition

Skyddsombud funnits i Sverige sedan 1912. Skyddsombudet är arbetstagarnas representant i arbetsmiljöfrågor. Har en arbetsplats mer än fem anställda ska det enligt lag utses ett lokalt skyddsombud bland arbetstagarna. Teaterförbundets regionala skyddsombud med inriktning på film är Eleonor Fahlén. Som regionalt skyddsombud har hon samma befogenheter som ett lokalt skyddsombud när det finns minst en medlem i Teaterförbundet på arbetsplatsen. På Prevent.se finns en kostnadsfri webbutbildning ”arbetsmiljö inom filmproduktion”. Där finns det också mycket bra arbetsmiljömaterial anpassat för filmbranschen.

Den konservativa revolutionen

I drygt två år har regeringspartiet Lag och rättvisa skakat om Polens kulturliv, inte minst film- och teatervärlden.

Nyligen offentliggjordes att bara "rätt" slags konst ska stödjas. I höstas sparkades Filminstitutets chef Magdalena Sroka. Journalisten och författaren Cecilia Hansson har dykt ner i det polska kulturlivet.

Magda Hueckel

I POLEN HAR DET nationalkonservativa partiet Lag och rättvisa regeringsmakten sedan 2015. Det har medfört stora konsekvenser, inte minst för kulturen, som utsätts för ökad politisk styrning. I oktober förra året var det dags för det polska filminstitutet att drabbas, när institutets chef Magdalena Sroka, fick sparken.

Den officiella orsaken var ett brev till den amerikanska filmakademien, som signerats av Sroka. Även om hon själv hävdade att brevet sänts utan hennes medgivande blev det hela en utlösande faktor för kulturminister Piotr Gliński. Och brevet i sig?

Det gav uttryck för oro för den politiska styrningen av kultursektorn i Polen, vilket ironiskt nog besannades i och med Srokas avsked.

– Men brevet var enbart det officiella skälet för avskedet, säger Jakub Majmurek.

Han är filmkritiker och journalist, bosatt i Warszawa och medverkar regelbundet i ansedda tidningar som Krytyka Polityczna och Gazeta Wyborcza.

– Inofficiellt sägs det att kulturministern var arg över att Sro-

ka inte anställde dem som han ville. Han ska även ha varit upprörd över att filminstitutet gett stöd till en film som handlade om pedofili bland katolska präster. En sådan film skulle sannolikt uppröra de rättrogna inom partiet. De extremreligiösa grupperna skulle kunna komma att attackera kulturministern, och ställa frågor som hur det kan komma sig att skattepengar kan gå till en sådan film, när ett katolskt högerparti sitter vid makten, säger Jakub Majmurek.

BESLUTET ATT AVSKEDA Magdalena Sroka väckte starka reaktioner inom den polska filmvärlden – 700 polska filmarbetare, med regissören Agnieszka Holland i spetsen – undertecknade ett protestbrev, och människor samlades för att demonstrera utanför filminstitutet. Inget av detta hjälpte emellertid – Radosław Śmigulski, som är mest känd för att ha varit med och producerat en av de största kalkonfilmerna i polsk filmhistoria, blev institutets nya chef.

Polen är ett land där film- och teaterlivet blomstrat i decennier.

n ökar självcensuren i Polen

Polsk teater har radikaliserats, den är ofta lokalt finansierad av oppositionen. Ovan en bild ur *Förbannelsen*, i regi av Oliver Frljić på Teatr Powszechny i Warszawa.

Landet har en stolt tradition av avantgardister och förnyare inom teatern, som Stanisław Ignacy Witkiewicz, Tadeusz Kantor och Jerzy Grotowski. Den anrika filmskolan i Łódź är internationellt erkänd, med före detta studenter som Krzysztof Kieślowski, Roman Polanski and Andrzej Wajda, och polska filmer har toppat internationella festivaler de senaste åren. 2015 tilldelades dramat *Ida* – som kretsar kring antisemitismen i Polen under andra världskriget – en Oscar för bästa utländska film. Men när filmen skulle sändas i polsk tv föregicks den av ett tolv minuter långt inslag där den beskrevs som historiskt inkorrekt. Själva filmen inleddes med texttrutor som informerade om polackernas goda insatser under andra världskriget.

SEDAN 2015 HAR genomgripande förändringar skett i Polen, även inom rättsväsendet. De medielagar som regeringspartiet stiftat ger exempelvis staten stort inflytande över public service-bolaget TVP. Ministrar har mandat att sparka och anställa i bolaget, och medierna uppmanas att verka i en patriotisk anda.

Att regeringen gör förändringar i rättsväsendet har fått EU att regera kraftigt – för första gången i unionens historia har rådet hotat med att aktivera artikel 7, det som kallas för EU:s atombomb, vilket innebär indragen rösträtt. Men vad får regeringens politik för konsekvenser för landets kulturskapare? Filminstitutets sparkade chef Magdalena Sroka säger:

– Förändringarna är kännbara, man undviker känsliga teman. Den trenden kommer säkerligen även att påverka polsk filmproduktion. De som sysselsätter sig med känsliga ämnen kommer inte att få anslag i framtiden, förutom några få undantag, som ska få oss att låtsas att det fortfarande råder frihet i Polen.

LAG OCH RÄTTVISAS PARTILEDARE Jarosław Kaczyński har helt nyligt gjort ett officiellt uttalande om att det finns ”rätt” och ”fel” sorts konst, och att regeringen enbart har för avsikt att stödja den konst som de anser vara ”rätt”.

– Jag har försökt vara optimistisk och tro på det som filminstitutets nya chef har sagt om att han inte vill bedöma film utifrån en

ideologisk synvinkel. Jag hoppas att de filmer som redan fått stöd och som har signerade avtal kan bli av, men jag kan tänka mig att vissa av dem kan få problem med sin slutversion, säger Sroka.

Lag och rättvisas kulturpolitik går i korthet ut på att saluföra partiets bild av landet, en katolskt värdekonserverativ och patriotisk sådan. Kulturens uppgift är framför allt att skapa en nationell identitet. Men hur är detta tänkt att lösas i praktiken?

Filmkritikern Jakub Majmurek säger att kulturpolitikerna ständigt pratar om det vänstervridna kulturetablissemanget, som sägs förtrycka de konservativa konstnärerna.

– Politikerna drömmer om filmer som kan visa på ärofyllda ögonblick i Polens historia, inte enbart för den inhemska marknaden, utan även internationellt. De drömmer om film gjord i Hollywood, där Mel Gibson spelar den polska kungen Jan III Sobieski, som kämpar mot det Osmanska riket vid slaget i Wien 1683. De tror att den typen av film kan marknadsföra polsk kultur och historia, och ge regeringen informell makt. Problemet är att det inte finns några filmare i Polen som har lust att göra några sådana patriotiska blockbusters, säger han.

FILMMANUSFÖRFATTAREN, PRODUCENTEN och ordförande för polska regissörers fackförbund, Magdalena Lankosz, säger att det är svårt att säga hur framtiden blir på institutet, eftersom det bara gått några månader sedan Radoslaw Smigulski tillträdde, och han ännu inte presenterat sina planer för detta eller kommande år.

– Vi har fått några fingervisningar – exempelvis fick en film till minne av att det var 40 år sedan Johannes Paulus II valdes till påve en hög summa från institutets pott för utbildning. Många andra projekt som sökt stöd, och drevs av väletablerade och respekterade filmmakare, fick däremot avslag.

Att få ekonomiskt stöd från filminstitutet är helt avgörande för den polska filmindustrin, enligt Magdalena Lankosz. Det finns inga privata pengar i landet för produktion av konstnärliga eller serösa filmproduktioner. Vissa produktioner har skett i samarbete med utlandet, något som Lankosz hoppas att även den nya institutsledningen kommer att fortsätta med.

HUR ÄR DÅ LÄGET INOM TEATERLIVET? Witold Mrozek, teaterkritiker och journalist på liberala dagstidningen Gazeta Wyborcza, Polens största dagstidning, och kulturtidskriften Dwutygodnik, berättar att de flesta av Polens teaterhus styrs av lokala politiker, vilka oftast tillhör oppositionen. Bara två teaterhus fungerar annorlunda. Anrika Teatr Polski i Wrocław styrs både av det statliga kulturministeriet och av lokala politiker. En

härva av konflikter uppstod på teatern hösten 2015, när politiker försökte stoppa en uppsättning av Elfriede Jelineks *Prinsessdramer*. Ett skäl var att kulturministern menade att pjäsen innehöll pornografiska inslag. Pjäsen spelades dock för utsålda hus.

Teatr Stary i Kraków – Polens allra mest prestigefyllda scen, kontrolleras direkt av kulturministeriet. Den förra chefen för Teatr Stary, Jan Klata, blev utsatt för kritik av högerextremister, vilket resulterade i att det blev en politisk fråga för kulturministern att bli av med Klata.

– Det hela är lite komiskt, eftersom Klata inte är särskilt radikal. Kulturminister Gliński hålls ibland som gisslan av både högerextrema och nykonservativa. Många av Lag och rättvisas anhängare anklagar honom för att vara ”alltför radikal”, eftersom förändringarna inom det kulturella fältet inte sker lika snabbt som inom rättsväsendet och det allmänna skolsystemet, säger Witold Mrozek. Han säger att kulturministern för 20 år sedan var medlem av ett liberalt mainstreamparti – Unia Wolności – och att han var med och grundade De Gröna i Polen. Allt detta medför att Gliński nu, när han är en av arkitekterna bakom den konservativa revolutionen, ibland måste bevisa att han är tillräckligt konservativ. Men det polska teaterlivet är inte underkastat någon total politisk styrning. ”Tvärtom”, säger Witold Mrozek.

– Det polska teaterlivet har blivit än mer radikalt och politiskt, särskilt efter Oliver Frlićs uppsättning av *Förbannelsen*. Pjäsen blev den starkaste rösten mot konservativt katolskt herravälde på många år, och den mest omdiskuterade föreställningen sedan 1989.

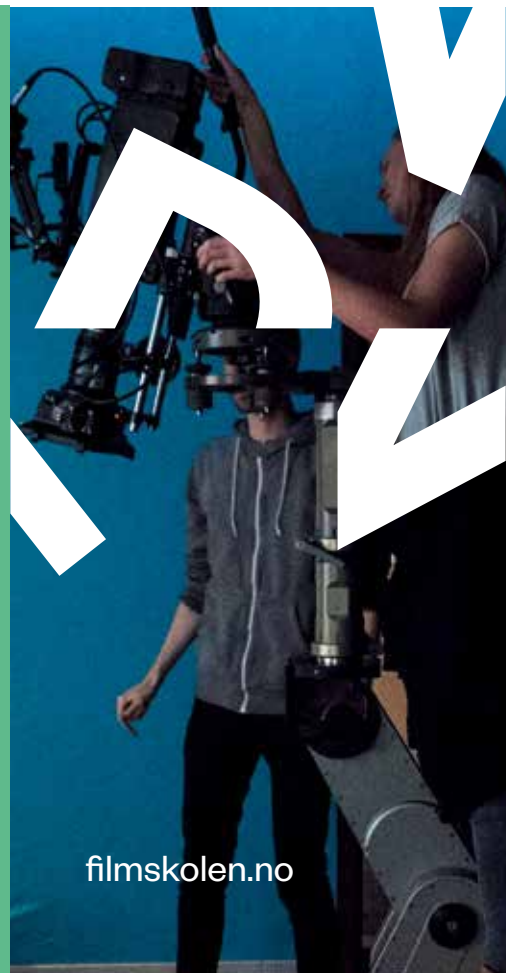
Förbannelsen, regisserad av den kroatiska regissören Oliver Frlić på Teatr Powszechny i Warszawa förra året, var en bearbetning av den polska författaren Stanisław Wyspiańskis pjäs från 1899 med samma namn. Pjäsen iscensätter relationen mellan den polska katolska kyrkan och staten, och visar på hur man misslyckats med att bemöta anklagelserna om hur präster utnyttjat barn. I en av pjäsens mest beryktade scener simulerar en skådespelare oralsex med en plaststaty föreställande den polske påven Johannes Paulus II, samtidigt som skylten ”beskyddare av pedofili” visas.

– Idag kan man ändå göra vilka uppsättningar man vill – särskilt i Warszawa, men även i Poznań, Wałbrzych och på många andra platser, säger Witold Mrozek.

Han menar att det polska teaterlivet är mer radikalt än någonsin. Med ett undantag: Gör man något ”alltför radikalt” som Oliver Frlić gjorde blir man inte att bli inbjuden av någon festival, eftersom arrangörerna är rädda att gå miste om sina statliga stöd.

Er du fremtidens filmskaper?

Ta en Master i film - for serieformater og nye medier, sentralt i Oslo
Søknadsfrist: 25.04.18

filmskolen.no

Nya Perspektiv!

Filmutbildning på Framtidens Folkhögskola

MARIEBORG
FRAMTIDENS FOLKHÖGSKOLA
WWW.MARIEBORG.ORG

Gustav Målqvist ny administrativ chef

Gustav Målqvist tar över arbetet som administrativ chef i Teaterförbundet för scen och film efter veteranen Shoshana Kushner som gått i pension.

Magdalena Bonnan

Välkommen! Vad kommer du att göra på Teaterförbundet framöver?

– Tack! Jag kommer att vara chef över förbundets ekonomi, medlemsregistret och dessutom ha en HR-funktion med ansvar för personalen på kansliet.

Hur är du som chef?

– För att vara ekonom är jag nog ovanligt gladlynt och social. Andra brukar också säga att jag är lättisam och värtalig. Jag gillar att jobba i team. En fungerande grupp gör att de enskilda individerna blir starkare och mer kompetenta. Jag vill att det händer saker, tycker om att utveckla, modernisera och strävar efter att ha det högt i tak.

Har du någon ekonomisk vision för Teaterförbundet scen och film?

– Det kanske låter lite fyrkantigt men jag är övertygad om att det är viktigt att följa lagar och regler. Det är en förutsättning för att medlemmarna ska kunna vara trygga med att deras pengar används rätt och dessutom kunna få ut maximalt av de avgifter de betalar. Jag vill införa moderna, effektiva och tydliga rutiner som inte är så personberoende.

Berätta lite om din bakgrund?

– Det har varit en del tvära och roliga lappkast i min 20-åriga ekonomkarriär. Jag kommer närmast från Skärgårdsstiftelsen. Dessförinnan arbetade jag på Handelshögskolan och jag har även en bakgrund inom industrin.

– Nu ska det bli spännande och utmanande att jobba på Teaterförbundet eftersom

mitt uppdrag här även rymmer mer än ekonomi.

Vad gör du på fritiden?

– Jag har tre döttrar på halvtid och tycker om att vara i naturen.

– Jag kommer från Aneby i mörkaste Småland och är uppväxt nära skog, stenar och sjöar.

Hur är det med kulturintresset?

– Det har jag prioriterat dåligt under en längre tid. Men nu ska det bli ändring på den saken. Det ser jag fram emot. Jag anser att kulturen är ett viktigt inslag i samhället och att det måste finnas plats för andra värden än pengar.

GERTRUD DAHLBERG

BOKANMÄLAN

Uppgörelse med en dysfunktionell bransch

DEN SOM FALLER NED i en ravin faller handlost. När filmregissören Lisa Ohlin efter fyra års intensivt arbete från ax till limpa med långfilmen *Walk with me* fann sig utarbetad, utmattad, utbränd, då tog det stopp. Hon föll ned i ravinen mellan kvalitet och

kommersialism... Och där har jag vandrat sen dess, sammanfattar hon i *Ravinen* (Så du vill bli regissör?).

Boken kallar hon en resa skriven för att hitta tillbaka till sig själv, och lusten att göra film. Det är en uppgörelse med en dysfunktionell bransch och maktordning. Samtidigt en stridskrift och ett försvarstal för konsten och yttrandefriheten, skriven som en loggbok uppdelad på ett 30-tal kapitel som växlar mellan rub-

rikerna *Dramat* och *Kärlekshistorien*. I *Dramat* beskrivs det praktiska arbetet med filmen – minutiöst redogör Lisa Ohlin för allt hon involveras i från idé till premiär – medan hon i *Kärlekshistorien* delar med sig av funderingar och erfarenheter från ett regissörsliv, inte minst av sin kärlek till filmen och regissörskapet.

LÄSAREN FÅR SOM en fluga på väggen hänga med i produktionsprocessen. Turererna är extremt många med ofta dåligt fungerande rollbesättningar och provfilmningar, ljudläggningar och lanseringar.

När premiären är över sjunker hon i tomheten sakta ned till havets botten. Fast parallellt med allvaret är *Ravinen* också en underhållande och undervisande berättelse som pendlar mellan ilska och dråplighet

i en kongenial genreblandning av pamflett och polemik. Att saker och ting inte står rätt till i filmbranschen framgår med önskvärd tydlighet vad gäller produktionsvillkor och maktstrukturer, arbetssituation och villkor.

Bör då inte, sammanfattar Lisa Ohlin, den eviga triangelns hörn – Politik, Komers och Kreatör – byta plats? Bör inte Kreatören vara triangelns spets, och Politik och Komers bilda basen?

Lisa Ohlin undersöker branschen, villkoren och konstens position. Här finns förutsättningarna för debatt. Bra att Stockholms konstnärliga högskola är med och ger ut *Ravinen*.

GERT LUNDSTEDT

När vett och sans går upp i rök

I **KRIG SPORRAS SOLDATER** till huvudlösa handlingar i patriotismens namn. Detsamma gäller regissörer på inspelningar, nu i filmkonstens namn. Vett och sans går upp i rök. Känslan av osårbarhet eller odödlighet triggas av att som arbetsledare för ett 20-mannateam fatta snabba, svåra och ibland hänsynslösa beslut i varje tänkbar och otänkbar situation. Man förväntas klara något som man väntat på i årtal att få göra och som varenda cell i kroppen brinner för.

Stuntmän kan misslyckas och jag har varit med om en del av deras olycksfall i arbetet och hört talas om ännu fler. Men nu talar jag om risker som sådana som jag ibland tar av bristande erfarenhet, av hybris eller av ekonomiska skäl. Att dessa framför allt avpressas skådespelarna som av lättförståeliga skäl sällan säger nej. Tänk bara på vad Uma Thurman utsattes för i *Kill Bill* av Quentin Tarantino. Eller när jag på 70-talet i slutscenen på min första långfilm drev Lasse Hjelt att simma ut mot horisonten i iskallt vatten. Hela teamet hörde ljudet av kvävda kallsupar och såg att han fick kramp men ingen vågade ingripa innan mitt ”tack”. Regissörens auktoritet är stor.

Ibland går ändå ”beslutsamhetens friska hy i eftertankens kränka blekhet över” (*Hamlet*). Under en nattfilmning av ett mord i ett grustag stod en grävskopa i vägen för kameran. Vi fick inte tag på någon ansvarig så jag bröt mig in i en byggfutt, hittade startnycklarna och lyckades starta kolossen som började rulla åt fel håll medan jag slet i spakar och stampade på pedaler. När jag till slut fick stopp på maskinen stod den och vägde halvvägs över kanten till gruskratern. Den räddande ängel blev en av ljud-

teknikerna som satte sig som motvikt på skopan med sina dryga hundra kilon. Mitt övermod hade så när blivit sista leken för mig – vilket också blev filmens titel.

Jag har försökt försvara mig med att jag lika ofta utsätter mig själv för faror. I ett avsnitt av *Fiendens fiende* ville jag höja tempot med en snabb utryckning per bil från säkerhetspolisens sida. Jag har kört en hel del taxi och ansåg mig själv bäst skickad som förare. Den improviserade färden gick utan tillstånd eller avstängningar genom Kungsträdgården, mot enkelriktat och långs gågator i Stockholm city och skulle förmodligen idag ha föranlett ett pådrag från polisens antiterrorenhet. Men ingen från produktionen hindrade mig och det enda som räddade mig och andra var slumpen. Eller guds försyn om man tror på en sådan.

Ovanstående är från 70- och 80-talet. Med åren har säkerhetstänket på filminspelningar lyckligtvis skärpts på grund av försäkrings- och framför allt fackföreningskrav. När jag kring millennieskiftet ville se Alexander Skarsgård (och min egen dotter) paddla ner för en strid norrländsk fors där kanoterna skulle välta så fanns skyddsombud och räddningsbåtar med erfarna forsrännare på plats. Bra för en klaven människa som är en våghals med bestämda åsikter på jobbet och försiktig och obeslutsam privat. Lyckligtvis har denna schizofreni inte ställt till det på allvar varken för mina medarbetare eller för min familj. Kanske för att jag börjat inse att två halva personligheter är mindre än en hel. Och att film ändå bara är film och inte värd att dö för.

JON LINDSTRÖM
FILMREGISSÖR

Trött på krångel med intyg?

Arbetsgivarintyg snabbt och enkelt med arbetsgivarintyg.nu.

Så här går det till:

Din arbetsgivare loggar in med sin e-legitimation på arbetsgivarintyg.nu och fyller i alla uppgifter.

Om ni kommer överens om att arbetsgivarintyget ska skickas elektroniskt ger du din arbetsgivare din e-postadress och ditt mobilnummer. När arbetsgivaren har fyllt i alla uppgifter och signerat intyget får du ett mejl och ett sms. Nu loggar du in med din e-legitimation och kontrollerar intyget för att sedan skicka det till oss.

Unionen
A-KASSAN

Du hittar mer information om a-kassa och kulturarbete på vår hemsida unionensakassa.se/kulturarbete. Har du frågor kan du skicka ett meddelande på Mina Sidor. Du kan också ringa oss på 0770-77 77 88.

Artist- klubbar inleder unikt samarbete

Två teatrar, två uppdrag. Bara 1 500 meter asfalt skiljer dem åt. Nu bryter skådespelarna Robert Fux och Andreas T Olsson ny mark mellan jugendbakelsen Dramaten och betongklossen Kulturhuset Stadsteatern.

Samarbetet ska gynna teatrarna och bidra till förändringar av maktstrukturer och kränkningar.

Ulf Huet

”**NÄR VÄRLDEN STÅR I LÅGOR** behövs kärleken som mest.” Så marknadsför Kungliga Operan sin uppsättning av *Aida*. Som av en händelse är det just under den affischen jag stämmer möte med skådespelarna Robert Fux och Andreas T Olsson, för att tala samarbete mellan två teatrar som annars brukar ses som konkurrenter.

Det vill Robert Fux och Andreas T Olsson alltså råda bot på. Ganska omgående efter att de förra året blev ordförande för sina respektive artistklubbar, tog de kontakt med varandra. Kanske kunde de hitta synergieffekter mellan verksamheterna i en tid när allt fler skådespelare jobbar geografiskt gränsöverskridande?

– I en del människors begreppsvärld är detta revolutioneran-

Ulf Huett

de, men för oss är det bara lustfyllt och helt odramatiskt, konstaterar Andreas T Olsson över en fiskgryta på restaurang Carousel. ”Tramset” – i detta fall potatis, ber han om att få på en sidotallrik.

DE HAR MYCKET GEMENSAMT. Båda är födda 1979, gick på Teaterhögskolan i Stockholm nästan samtidigt och blev fast anställda 2013 respektive 2014. Andreas T Olsson på Dramaten, som han i vår delvis är tjänstledig från för att istället spela Monty i *Gentlemanen* på Oscarsteatern. Robert Fux jobbar nu på Kulturhuset Stadsteatern där han är aktuell som Pickering i *My Fair Lady*.

Ännu så länge är samarbetet bara i sin linda, men visionerna är

stora. Initialt är tanken att skapa en plattform där klubbmedlemmarna kan lära känna varandra under lättsamma former. Redan nu är ett par museibesök inplanerade.

Därtill har de gemensamma styrelsemöten en gång i månaden, ett tillfälle för klubbarna att överföra kunskap och erfarenheter till varandra. Här diskuteras också upplägg för hur de kan agera i olika aktuella frågor.

– Vad händer i respektive hus? Hur greppar ledningen frågan hos er? Vi är nyfikna på vad som händer hos varandra, men också hur vi skapar gemensamma strategier, förklarar Robert Fux.

Metoo-rörelsen blev förstas en sådan akut utmaning för de båda klubbarna som nu är en stående punkt på dagordningen.

REDAN INNAN RÖRELSEN NÅDDE Sverige läste Dramatens artistklubb teaterkonsulten Lucy Kerbels bok *All Change Please – A Practical Guide to Achieving Gender Equality in Theatre*. Detta efter att Andreas T Olsson ramlade på den förra sommaren, varpå artistklubben omedelbart köpte in 50 exemplar till ensemblen och bjöd in författaren till en ensembledag. Lucy Kerbel är grundare av Tonic Theatre, som sedan 2011 arbetar exklusivt för en mer jämställd scenkonst i Storbritannien.

– Nu har vi även bjudit hit henne för att hålla en halvdags workshop för teaterns konstnärliga personal inkluderat en publik föreläsning den 26 mars, vilket innebär att vi kommer att få en gemensam plattform att stå på. Vår dröm är sedan kunna plocka hit henne tillsammans med Dramaten, som ett slags steg två, säger Robert Fux.

Samtidigt tror Andreas T Olsson på att skynda långsamt – men ihärdigt. Att vissa processer måste få ta tid och att artistklubbarna inte kan lösa alla problem.

– Apropå titeln, *All Change Please*, så handlar det just om att alla måste förändras i grunden, oavsett om du är 22 år eller 62 år. Men det måste också finnas en ödmjukhet från båda håll. Om du är äldre kan du inte bara slå ifrån dig allt som varit, men som yngre kan du inte heller säga att allt var fel förr.

Vad kan då artistklubbarna bidra med för förändringar när det gäller maktstrukturer och som inte facket istället borde ta?

– Facket behövs, mer än någonsin. På Stadsteatern har vi en reviderad, genomgripande jämställdhetsplan som alla måste känna till när de anställs och som jag var med och tog fram. Men hur ska vi konkret komma ner till ett du och jag? Här handlar det om att jobba med piska och morot, komma med tydliga sanktioner från arbetsgivarhåll genom att säga ifrån utan att tveka och utreda alla anmälningar mer noggrant. I korridorerna måste däremot var och en ta ansvar för ett inkluderande klimat. Sedan måste det också finnas något som boostar, något positivt, det kan vi i artistklubbarna bidra med. Exempelvis i form av sociala kontaktytor, fortbildande möten och en strävan efter ständig konstnärlig utveckling. Det är därför det är så himla kul att jobba med den, säger Robert Fux.

Han tror också att de personaldrivna artistklubbarna kan bidra med förändringsarbetet på ett mellanmänniskt plan, genom att undersöka hur de maktstrukturer och kränkningar som florerar i korridorer, loger och repetitionssalar ser ut i skuggan av ledningsgrupper och styrelserum.

– Den här processen kommer att ta tid och måste ständigt återaktiveras. Vi som artistklubbar kan sätta press på chefer och ifrågasätta sådant som repertoarläggning, representation och arbetsmiljö. Men vi behöver också rannsaka oss själva, säger Robert Fux.

På ett mer personligt plan: Hur har ni som manliga skådespelare annars förhållit er till Metoo-rörelsen?

– Jag har blivit könad i så många olika sammanhang och rör mig i så många kluster där jag inte får vara med och leka, så det är svårt att svara på. Men visst är det så att även jag alltid kan passera med mansprivilegier, vilket jag nu också måste ta mig en funderare på. Hur ska man förhålla sig till strukturer? Det är också intressant att titta på vilken typ av manlighet som premieras på teatern, den grabbighet som har tillåtits grassera och har fått konsekvenser. Men bara att en sådan som jag har getts plats på teatern är ju en berättelse om att manligheterna ändå har bredats. Samtidigt har jag av främst stora manliga regissörer, också blivit bemött med ”lilla gubben” och skratt. Den doften har jag känt, eftersom jag i vissas ögon inte är en klassisk, heterosexuell häradsbetäckare. Då kan man också behandla mig som ett slags halvkvinnna, med alla härskartekniker som det innebär, säger Robert Fux.

– Sedan jag var liten så har jag varit rädd för grabbighet. Jag har alltid känt mig så utanför den. Därför blev jag så omtumlad och sorgsen av alla de berättelser som kom med #tystnadtagning. Redan på Teaterhögskolan så skrev jag monologen *Sufflören* som handlar om den lilla människan som blir mobbad av ett manligt geni på en teater, säger Andreas T Olsson.

Finns där fler idéer om hur artistklubbarna skulle kunna samarbeta framöver?

– Efter årsskiftet, när både Dramaten och Stadsteatern renoveras, är vi båda husvillan. Då blir det ännu viktigare för oss att hitta en kontinuitet i samarbetet. Därför känns kontakten som vi nu har etablerat så värdefull, säger Robert Fux.

– Jag hoppas att vi i all enkelhet kan bli en positiv maktfaktor som kan hjälpa varandra att påverka våra respektive ledningar, både sett till samarbeten och i sådana frågor som repertoar, genus och representation, och även att ta frågor vidare till facket. Jag skulle också vilja driva frågan om den fasta ensemblens roll och funktion, både för dem med längre och kortare kontrakt. Hur kan vi bli en sund och bra kraft genom att hjälpas åt att formulera den? Här gäller det att skapa ett stort vi, en positiv och bejakande kraft. Det tycker jag vore spännande och nödvändigt. Svaga, fasta ensembler vinner ingen på, säger Andreas T Olsson.

– Jag skulle vilja passa på att bjuda in ännu fler erfarenheter till våra möten. Det finns ju många andra teatrar ute i landet med både fasta ensembler och frilansare. Vi är väldigt nyfikna på nya röster. Så är man sugen på att besöka oss och vill berätta om sin verksamhet, så ska man höra av sig till oss så att vi kan skapa ännu bredare plattformar för en kraftfull förändring! säger Robert Fux.

YLVALAGERCRANTZSPINDLER

Så undviker du skattesmäll vid dubbelt boende

Arbetar du på annan ort än du bor kan du dra av extrakostnader för dubbelt boende. Men håll koll på reglerna för att inte åka på en skattesmäll. Särskilt om din arbetsgivare står för bostaden.

DET ÄR VÄRT ATT noga undersöka vilka skatteregler som gäller om du får ett uppdrag på en ort som ligger långt från hemmet. Ofta kan du göra avdrag för boende och småutgifter om du har ett tillfälligt arbete. Men vissa saker måste uppfyllas:

- Du får dra av ökade levnadskostnader för tillfälligt arbete om du på grund av ditt jobb blivit tvungen att flytta till en ny bostadsort och behållit din bostad på den tidigare bostadsorten.

- Det krävs att du övernattar på arbetsorten och att avståndet mellan bostadsorten och arbetsorten är längre än 50 kilometer.

- Du får dra av den bostadskostnad du har på arbetsorten eller ett schablonbelopp som för 2018 är 115 kr per natt.

- Du får också göra avdrag för måltider och småutgifter den första månaden med ett schablonbelopp, som för närvarande är 115 kronor om dagen.

- Ditt arbete ska vara tillfälligt, det vill säga kortare än två år. Det finns dock fall med uppdrag på tre år där Skatteverket har godkänt avdrag för tillfälligt arbete. Förutsättningen är då att anställningskontrakten har förlängts ett år i taget där man från början inte vet att det ska bli förlängning. Glöm inte att spara kontrakten!

- Du får göra avdrag för hemresor, men inte mer än en hemresa i veckan. Det krävs att avståndet mellan hemorten och arbetsorten är mer än 50 kilometer och att du har övernattat på arbetsorten.

Det händer ibland att teatrar och andra kulturinstitutioner erbjuder bostad för tillfälligt anställd personal. Men då bör du vara medveten om att du kan riskera kvarskatt.

Om arbetsgivaren tillhandahåller en bostad gratis är det att betrakta som en förmån som ska beskattas och redovisas i din inkomstdeklaration.

Är hyran reducerad beskattas du för mellanskillnaden mellan marknadsvärdet och det du betalat.

– Du får dra av samma belopp som du har redovisat som förmånsvärde i din inkomstdeklaration, eftersom detta värde i regel anses vara bostadskostnaden, säger Tina Fors, rättslig expert på Skatteverket.

För att veta vilket marknadsvärde en bostad har kan du exempelvis höra med Hyresgästföreningen vad jämförbar lägenhet i huset eller i närområdet kostar. Om det är svårt att hitta ett marknadsvärde har Skatteverket tagit fram tabeller som kan hjälpa till vid beräkningen.

Även arbetsgivaren är skyldig att redovisa en bostad, som lånas ut gratis eller som hyrs ut till reducerat pris, som förmån på kontrolluppgiften till Skatteverket.

GERTRUD DAHLBERG

Mer info på Skatteverkets hemsida.

28 miljoner till rättighetshavare

Teaterförbundets Rättighetsbolag har nyligen utbetalat 28 miljoner kronor i reprisersättningar till 2 031 rättighetshavare.

PENGARNA KOMMER FRÅN repriserade verk som under 2017 visats i olika plattformar och underkanaler som tillhör TV4 och SVT.

– Jämfört med tidigare år är denna reprisersättning betydligt högre. Det beror till stor del på att visningarna ökat på plattformar och appar som SVT Play och TV4 Play, säger Ulf Mårtens som är chefsförhandlare och vd för Rättighetsbolaget på Teaterförbundet för scen och film.

Reprisersättningen på 28 miljoner kronor är ett bruttobelopp varav 18 miljoner kronor kommer från SVT och 10 miljoner kronor från TV4-gruppen med underkanaler, exempelvis Sjuan och TV12.

Pengarna fördelas på konstnärliga utövare (skådespelare, sångare, dansare, ar-

tist) och upphovsmän (regissör, koreograf, scenograf, kostymtecknare, filmfotograf, animatör) som är medlemmar i Teaterförbundet.

Till sommaren kommer ersättning från den upphovsrättsliga samarbetsorganisationen Copyswede att betalas ut till rättighetshavare som är anslutna till Teaterförbundet scen och film. Copyswedens ersättningar avser kabel-tv och privatkopiering.

Rättighetsbolaget sköter fördelningen och utbetalningar för upphovsrättsliga ersättningar. Utbetalningarna har sin grund i överenskommelser i de kollektivavtal som Teaterförbundet för scen och film har tecknat med tv-bolagen.

GERTRUD DAHLBERG

Personalfrågan negligeras fortsatt av Borås kommun

I december förra året fattade kultur-nämnden i Borås beslut om den nya verksamhetsplanen för Borås stadsteater som Scen & Film har rapporterat om tidigare.

Teaterförbundet ställer sig generellt positiv till att nämnden inte längre vill dra ner på egenproduktionerna. Däremot riktas kritik mot hur personalfrågan hanterats. Detta med tanke på att förslaget innebär en ökning av gästspelen till cirka 20 per år inom såväl teater- som dans- och musikgenren, undantaget 2018 då stora scenen stängs för ombyggnad.

– Arbetsgivaren har inte gjort någon riskanalys eller förklarat hur detta ska klaras av med den nuvarande bemanningen. Redan nu är det ett högt över-tidsuttag. Frågan som lokalavdelningen ställt, men inte fått svar på av arbetsgivaren, är hur det ska gå att bemanna för ett utökat antal gästspel om inte bemanningen av personalen också utökas, säger Teaterförbundets förhandlingschef Madeleine Wagemyr.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

SCENKONST

KURSER 2018-2019

Scenkonstresidens
4/6 - 22/6

Scenkonst
"med fokus på det egna skapandet"
start i höst!

Läs mer på
grebbestads.fhsk.se
eller ring 0525-19920

Ett samarbete med:
scenkonstgerlesborg.se

Foto: Per Pixel

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN
GREBBESTADS FOLKHÖGSKOLA

folketeatret | **nørregade**
turne

FOLKETEATRET I KÖPENHAMN SÖKER MASKÖR

Vi söker en maskör för korttidsanställning, perioden augusti 2018 till juni 2019. Du är utbildad maskör, och gärna med ett par års yrkeserfarenhet.

Du kommer främst att arbeta med framtagandet av produktioner och har goda kunskaper inom perukmakeri, sminkning, frisering samt grundläggande frisörkunskaper.

Du är van att arbeta självständigt med produktioner, och också att ingå i ett team för att uppnå verksamhetens mål. Du är flexibel, både vad gäller arbetssätt och arbetstider, då dessa varierar.

**SKICKA DIN ANSÖKAN SENAST 15. APRIL
TILL MASKÖRLEDARE MIKAELA ARTÉN
MIAR@FOLKETEATRET.DK**

Bifoga CV och referenser.

Vid frågor om tjänsten kontakta Mikaela Artén på ovanstående mail, eller på tel. 0045 2225 7321.

SÖK VÅRA KURSER SENAST 16 APRIL

Anmälan öppen till både
sommars- och höstkurser
på www.uniarts.se

CIRKUS DANS DANSPEDAGOGIK FILM MEDIA OPERA SCENKONST SKÅDESPELERI

STOCKHOLM | **STOCKHOLMS**
UNIVERSITY | **KONSTNÄRLIGA**
OF THE ARTS | **HÖGSKOLA**

Hällefors folkhögskola

Studera i höst?

Läs någon av kurserna:

- Teaterlinjen
- Teaterlinjen - för dig med NPF

Sista anmälningdag 6 maj. Läs mer på www.folkis.nu

Hällefors folkhögskola
Adress: Klockarv. 16, 712 33 Hällefors
Filial: Jordgatan 6, 702 23 Örebro

SCANDLIGHT 2018

SCANDINAVIAN LIGHTING DESIGN MEETING IN MALMÖ JUNE 4 - 6 2018

Association of Swedish Lighting designers - SLF invites you to
"The Art of Light"

With focus on the creative and artistic process in lighting design, the light as art and interactive opportunities.

www.scandlight.nu

BLI TEATERPEDAGOG

Teaterpedagogprogrammet, 180 hp

Läs mer på: www.oru.se/teater

Information: Urban Tholén, 019-30 34 16, urban.tholen@oru.se
www.facebook.com/Teaterpedagogprogrammet

ANSÖK senast 16 april via
www.antagning.se

KURSER, WORKSHOPS OCH SEMINARIER FÖR SKÅDEPELARE

Teater Alliansen

NEUTRALMASK OCH CLOWN

16-18 april, Luleå

SKÅDEPELAREN I GESTALTNINGSÖGONBLICKET

2-9 maj, Stockholm

SÅNGGESTALTNING

7-12 juni, Malmö

Se fler, läs mer och ansök på www.teateralliansen.se

Teaterutbildning på Framtidens Folkhögskola

MARIEBORG
www.marieborg.org

KONSTNÄRSNÄMNDEN

Utlysningar inom teater, dans och film

Arbetsstipendier

Sista ansökningsdag 10 april

**Internationellt kulturutbyte
och resebidrag**

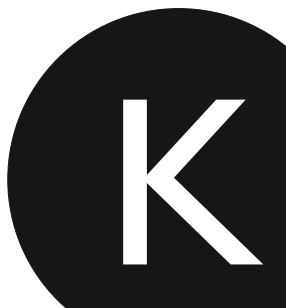
Sista ansökningsdag 23 april

**Internationellt studiestipendium
(dans)**

Sista ansökningsdag 23 april

Se fler utlysningar på hemsidan
för övriga konstområden samt
för Kulturbryggan.

www.konstnarsnamnden.se

bibu

SCENKONSTBIENNAL FÖR BARN OCH UNGA

**Helsingborg
16-19 maj 2018**

**Biljetterna är släppta
på bibu.se**

Sveriges viktigaste mötesplats med, för och
om professionell scenkonst för ung publik.

Årsmöte 2018

Scensverige kallar sina rådsmedlemmar till årsmöte
7 maj kl. 13:00-16:30 i Stockholm, plats meddelas snart.

Efter årsmötets första timma öppnar vi dörrarna för alla och arrangerar ett seminarium.

Mer info inom kort, välkomna!

www.scensverige.se

Förbundsnytt

Viktiga datum inför Riksstämman

Den 9–11 juni 2018 hålls Teaterförbundets riksstämma på Djurö utanför Stockholm. Då väljs en ny förbundsstyrelse och beslutas om förbundets verksamhet de kommande fyra åren. Här är några viktiga datum att komma ihåg inför stämman:

- 27 april är sista anmälningssdag för stämooombud. Sänd namnen på de personer som ska representera er avdelning till mimi@teaterforbundet.se. Tänk på att även utse suppleanter till era ombud.
- 18 maj får riksstämmans ombud handlingar med dagordning, motioner, propositioner, verksamhetsberättelser och valberedningens slutliga förslag till förbundsstyrelse.

Riksstämman 2018
/ Teaterförbundet för scen och film

En dag i Medlemsrådgivningen

Flera medlemmar vände sig till Teaterförbundets regionala skyddsombud med frågor om schemaläggning gällande filmproduktion. Det finns mer flexibla schemaläggningssjälvklarheter i det nya kollektivavtalet när det gäller att flytta arbetstimmar mellan veckorna. Eftersom det fanns så stort intresse av att diskutera olika schemaläggningssjälvklarheter så anordnades ett uppskattat frukostseminarium tillsammans med Filmregion Stockholm Mälardalen för FAD och produktionsledare. Det har lett till att vi även i fortsättningen planerar att ha olika semi-

narier tillsammans med Filmregionen. Genom att kontakta Teaterförbundets medlemsrådgivning med dina frågor så leder det inte bara till att du får svar på dem. Det kan också leda till att utbildningar och seminarier genomförs för att öka kunskapen inom olika områden.

Har du frågor som rör din anställning, lön, ersättningar eller arbetsmiljö, kontakta Teaterförbundets medlemsrådgivning per mejl jour@teaterforbundet.se eller per telefon 08-441 13 00 (vardagar 9.00-12.00).

Sök boende-stipendium i Grez-sur-Loing i Frankrike

Teaterförbundet för scen och film och Teaterförbundets Rättighetsbolag delar varje år ut ett stipendium som innebär en månads boende på Hôtel Chevillon i Grez-sur-Loing under oktober månad plus ett reststipendium på 5 000 kronor.

Stipendiet kan sökas av en medlem i Teaterförbundet som är upphovsperson.

Grez-sur-Loing är en liten by som ligger ett par timmar utanför Paris i Frankrike.

Flera svenska konstnärer har genom åren bott på Hôtel Chevillon, som ägs av Grez-stiftelsen.

Lägenheten är på 22 kvm och avsedd för en person.

Ansök: Skicka ditt namn och kontaktuppgifter till info@teaterforbundet.se.

Skriv "Grez-sur-Loing" i ärenderad. Ansökan ska ha inkommit till Teaterförbundet den 31 maj.

Från avdelningarna

Gå på din avdelnings årsmöte!

Under våren håller alla yrkesavdelningar årsmöte. Då väljer avdelningen ny styrelse och diskuterar vilka frågor de ska prioritera.

Kallelse till ditt årsmöte skickas ut till medlemmarna i god tid före mötet.

Är du osäker på vilken yrkesavdelning du tillhör kan du logga in på Mina Sidor på teaterforbundet.se.

- Filmavdelningen 25 mars
- Pedagogavdelningen 25 mars
- Svenska Regissörsföreningen 25 mars
- Sveriges Filmregissörer 9 april
- Scenografi/kostym 12 april
- Biografavdelningen 16 april
- Dramaturgavdelningen 22 april
- Ljus/ljud/mask-avdelningen 23 april

Se dina utbetalningar på Mina Sidor

Du som får royalty från Rättighetsbolaget kan nu se dina utbetalningar och vilka produktioner du medverkat i på Mina Sidor på Teaterförbundets hemsida.

Du loggar in på Mina Sidor på www.teaterforbundet.se med Bank-ID.

Annons bostad

Lägenhet i Stockholm uthyres

Teaterförbundet disponerar en lägenhet om 3 rok på Regeringsgatan i Stockholm. Lägenheten kan hyras för tillfälligt boende i 3-6 månader. Prioriterade är förtroendevalda och medlemmar i Teaterförbundet, bosatta utanför Stockholm. Uthyrningen sker efter individuell prövning där hänsyn tas till de omständigheter som ligger bakom ansökan. Lägenheten är möblerad och hyran är för närvarande 11 000 kronor per månad.

Om du är intresserad av att hyra lägenheten kontakta förbundet på info@teaterforbundet.se Lägenheten är ledig från och med 15 maj 2018.

Teaterförbundet

/ för scen och film

Förbundsstyrelsen

Verkställande utskott: Anna Carlson (skådespelare) ordförande, Minna Krook (koreograf), vice ordförande, Thomas Nörding (scenotekniker), Peter Schildt (filmregissör), Theresé Hörnqvist (producent).

Övriga ledamöter: Mäns Clausen (skådespelare), Ulrika Dalenstam (producent),

Robert Forsman (säkerhetschef), Andrzej Glosniak (dansare), Zofi Lagerman (scenograf),

Simon Norrthon (skådespelare), Martyna Lisowska (musikalartist), Inga Onn (skådespelare),

Pontus Plaenge (skådespelare/regissör), Annika Stöberg (maskdesign film).

Kontakt: Förbundsstyrelsens e-postadresser finns på webben under fliken förbundet/organisationen.

Teaterförbundets kansli:

Besöksadress: Kaplansbacken 2A

Postadress: Box 127 10, 112 94 Stockholm.

Telefon: 08-441 13 00

Öppettider: Vardagar: 9.00–16.30

E-post: info@teaterforbundet.se

Hemsida: www.teaterforbundet.se

[facebook.com/teaterforbundet](https://www.facebook.com/teaterforbundet)

twitter.com/teaterforbundet

Förbundsnytt

På de här sidorna kan du läsa om vad som är på gång inom förbundet. På teaterforbundet.se hittar du mer information och fler nyheter. Har du tips för sidorna mejla ase.axberg@teaterforbundet.se

SÖK STIPENDIUM

FRÅN TEATERFÖRBUNDETS RÄTTIGHETS BOLAG

Teaterförbundets Rättighetsbolag utlyser 20 stipendier à 20 000 kr till utövande konstnärer (skådespelare, dansare, sångare) och till upphovspersoner (regissörer, filmfotografer, koreografer, scenografer, kostymtecknare/kostymdesigner, animatörer).

Stipendier kan sökas av de som under år 2018 är 55 år eller äldre och har medverkat i biografier, tv-dramer eller i radioteater. Stipendierna grundas på upphovsrättsersättningar som inte varit möjliga att fördela individuellt.

SÅ HÄR ANSÖKER DU

Ansökningsblankett finns på www.teaterforbundet.se under fliken Rättighetsbolaget/Stipendier. Du kan också beställa en blankett från:

Teaterförbundets Rättighetsbolag

Box 1710, 112 94 Stockholm

E-post: rattighetsbolaget@teaterforbundet.se

Telefon: 08-441 13 00

Din ansökan ska vara Rättighetsbolaget tillhanda senast måndag den 21 maj 2018.

SKATTER OCH AVDRAG - DAGS ATT DEKLARERA

KURS FÖR EGENFÖRETAGARE STOCKHOLM 10 APRIL 2018

En genomgång av allt du behöver veta för att deklarerat dig och din verksamhet. Samt en orientering av för- och nackdelar gällande A-skatt och F-skatt och hur man kan kombinera detta vid behov. Kursen tar även upp avdragsfrågor som är specifika för den som arbetar med teater och film. Kursen leds av **Susin Lindblom**, skattejurist med stor kunskap om kulturarbetares skattefrågor.

TISDAG 10 APRIL KL. 11.30-15.30

Ort: Stockholm, Kaplansbacken 2A, "Stallet"

Anmälan: anmalan@teaterforbundet.se

senast 5 april 2018.

Har du frågor kring kursen hör av dig till Sara Andersson: sara.andersson@teaterforbundet.se.

Kalendarium

- 9 apr **Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 10 apr **Sök arbetsstipendier Konstnärnämnden**
Ansökan för film, teater och dans är öppen 12 mars-10 april.
- 10 apr **Skatter och avdrag - dags att deklarerat!**
Kurs för egenföretagare med Susin Lindblom.
(Teaterförbundet för scen och film)
- 10 apr **Musikutbildning - genre, genus och #metoo**
- hur hänger det ihop? Föreläsning med Carina Borgström Källén i Stockholm. (Musikalliansen)
- 16 apr **Årsmöte i Biografavdelningen**
Delta i din yrkesavdelnings årsmöte i Stockholm!
(Teaterförbundet för scen och film)
- 21 apr **Europeiska samtal Hur mår teatern i Europa?**
Hur påverkar nationalistiska strömningar kulturen? Dramaten bjuder in till en serie internationella samtal om samtiden.
- 23 apr **#Vadhändernu?**
En dag om verktyg för ett jämställt arbetsliv i Göteborg. (Kulturakademin, Nätverkstan och allianserna)
- 27 apr **Sista dag att anmäla ombud**
till Teaterförbundets riksstämman i juni.
- 14 maj **Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 16 maj **Bibu öppnar**
Barn- och ungdomsbiennal i Helsingborg.
- 17 maj **Men vad är egentligen en snickarboa?**
NKA:s (Normkreativa arbetsgruppens) seminarium på Bibu.
- 18 maj **Repertoarworkshop Subjazz**
I Göteborg med Karl-Erik Nedregård & Knut Arild Flatner.
- 29 maj **Kurs för skyddsombud, chefer och andra**
personer med uppgifter i arbetsmiljöarbetet, i Stockholm. (Teaterförbundet och Svensk Scenkonst)
- 8 jun **Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 9 jun **Riksstämman på Djurönaset**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 12 jun **Fördjupningskurs i QLAB med Jonas Holst**
Kurs i Göteborg, för tekniker och ljud/ljusdesigners.
(Kulturakademin Trappan)

Nytt telefonnummer till Höstsol

Annicka Kronberg som är kontaktperson för Höstsol har fått ett nytt nummer: 0739-089200.

Teaterförbundet för scen och film presenterar stolt en av sina nya medlemmar

Välkommen Arpi Sahakyan!

Milja Rossi

Vad fick dig att gå med i Teaterförbundet för scen och film?

– Er föreläsning på StDH fick mig att inse att det bara är bra att gå med.

Varför är facket viktigt?

Det känns som att det finns tusen svar på den frågan. Det är ju viktigt, det är bara så.

Namn: Arpi Sahakyan

Ålder: 26 år

Yrke: Filmfotograf

Gör just nu: Precis avslutat inspelningen av min examensfilm på StDH

Tidigare jobb: Filmfotograf på diverse kortfilmer, kameratekniker på Ljud & Bildmedia

Favoritslogon, favoritsysselsättning: Gör det bästa av situationen! Hänga med min pojkvän och vänner.

Nästa film/scenkonstföreställning du ska se: *En fantastisk kvinna*.

Vad gör du om tio år: Lever, plåtar långfilmer, kanske blir den första kvinnan att vinna Oscar för bästa foto?